

Leefbaarheid in Lienden

Een narratief onderzoek naar de behoeften en bijdragen van inwoners uit Lienden ten aanzien van leefbaarheid

Colofon

Nijmegen, februari 2016

Centre of Expertise Krachtige Kernen/HAN VDO

Auteur:

Gideon Visser MSc.

Met dank aan:

Onderzoeksassistenten: Mechteld Radermacher, Evi Borsboom & Jessica Zahn.

Gemeente Buren voor het faciliteren van de interviews.

Alle geïnterviewde inwoners van Lienden die hebben meegewerkt aan dit onderzoek.

Dit is een onderzoeks- en adviesrapport in opdracht van Regio Rivierenland en Provincie Gelderland. Het onderzoek maakt deel uit van een breder onderzoek naar leefbaarheid dat is uitgevoerd in samenwerking met Wageningen Environmental Research (voorheen Alterra).

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	
Samenvatting	
1. Inleiding.....	1
1.1 Analyse van het perspectief van inwoners	1
1.2 Vraagstelling.....	2
1.3 Aanpak onderzoek	2
1.4 Leeswijzer	2
2. Methode van onderzoek	3
2.1 Respondenten.....	3
2.2 Werkwijze interviews.....	4
3. Resultaten	5
3.1 Woonomgeving.....	5
3.2 Elkaar kennen, iets voor elkaar doen.....	7
3.3 Diensten en voorzieningen.....	9
3.4 Wat verder ter sprake kwam.....	11
4. Vraagpatronen	12
4.1 Vraagpatroon 1: Jongeren in Lienden.....	12
4.2 Vraagpatroon 2: Betere bereikbaarheid.....	13
4.3 Vraagpatroon 3: Welkom in Lienden	14
4.4 Vraagpatroon 4: Adopteer het groen	15
5. Transdisciplinaire betekenisgeving: dorpsavond 01-12-2016	16
Follow-up bijeenkomst	17
6. Conclusie	17
7. Referenties	19
Bijlage 1 Interviewgide	20
Bijlage 2 Codeerdefinities WAT, WIE, HOE	23
Bijlage 3 Werkvorm dialogotafels.....	28
Bijlage 4 Concrete initiatieven 01-12-2016.....	31
Bijlage 5 Leefbaarheid in Rivierenland: de verbinding tussen leef- en systeemwereld	33

Samenvatting

In het najaar van 2016 is een verkennend onderzoek gedaan over de leefbaarheid in Lienden volgens inwoners. Dit rapport beschrijft het onderzoeksproces en de uitkomsten, waarbij leefbaarheid is opgesplitst in de volgende thema's: woonomgeving, elkaar kennen, iets voor elkaar betekenen en diensten & voorzieningen. Het onderzoek maakt deel uit van een gezamenlijke opdrachtverlening van Regio Rivierenland en Provincie Gelderland aan de HAN en Wageningen University & Research (voorheen Alterra).

In oktober 2016 zijn in Lienden met behulp van open interviews verhalen verzameld van inwoners. De resultaten van het onderzoek zijn gebaseerd op 35 individuele interviews en een groepsinterview waar vijf jongeren aan deelnamen. Het doel van de interviews was om de vraagpatronen van de groepen bewoners vast te stellen. Een vraagpatroon bevat de overkoepelende thema's uit individuele interviewgesprekken, de samenhang in vragen, behoeften en redeneringen. Dat betekent dat de vraagpatronen in meerdere gesprekken met inwoners aan bod kwamen. In deze samenvatting worden alleen de vraagpatronen schematisch weergegeven en de aanbevelingen opgesomd. Lees voor de uitgebreide resultaten, conclusies en aanbevelingen het hele rapport.

Jongeren in Lienden

	<i>Jongeren</i>	<i>Volwassen/oud</i>
Wensen	Een eigen plek in Lienden, zonder toezicht van volwassenen.	- Een veilige plek voor mijn zoon of dochter. - Voorkomen dat kind drugs gaat gebruiken.
Nodig Hebben	Eigen plek of ruimte met beschutting en een vuilcontainer voor afval.	Advies voor ouders: hoe om te gaan met verslaving en hangen op straat.
Eisen	Respect: scheer niet alle jongeren in Lienden over een kam.	Minder overlast van jongeren en hun afval op straat.
Bijdragen	- Potentieel oudere hangjongeren. - Oudere generatie inzetten voor jongeren?	- Deelnemen aan Signaleringsapp. - Jongeren onderdak bieden in eigen woning.

Betere bereikbaarheid

	<i>Jongeren</i>	<i>Volwassen/ouderen</i>
Wensen	Betere aansluiting van bus op trein in Kesteren.	Betere aansluiting van bus op trein bij bijvoorbeeld ziekenhuisbezoek.
Nodig Hebben	Vervoer naar school.	Ouderen zonder auto: vervoer naar plekken buiten Lienden.
Eisen	OV verbinding om naar school te komen.	Betere bereikbaarheid en betaalbaarheid voor mensen zonder auto.
Bijdragen		Aantal inwoners brengt dorpsgenoten naar het ziekenhuis of denkt na over vrijwillige vervoersdienst.

Welkom in Lienden

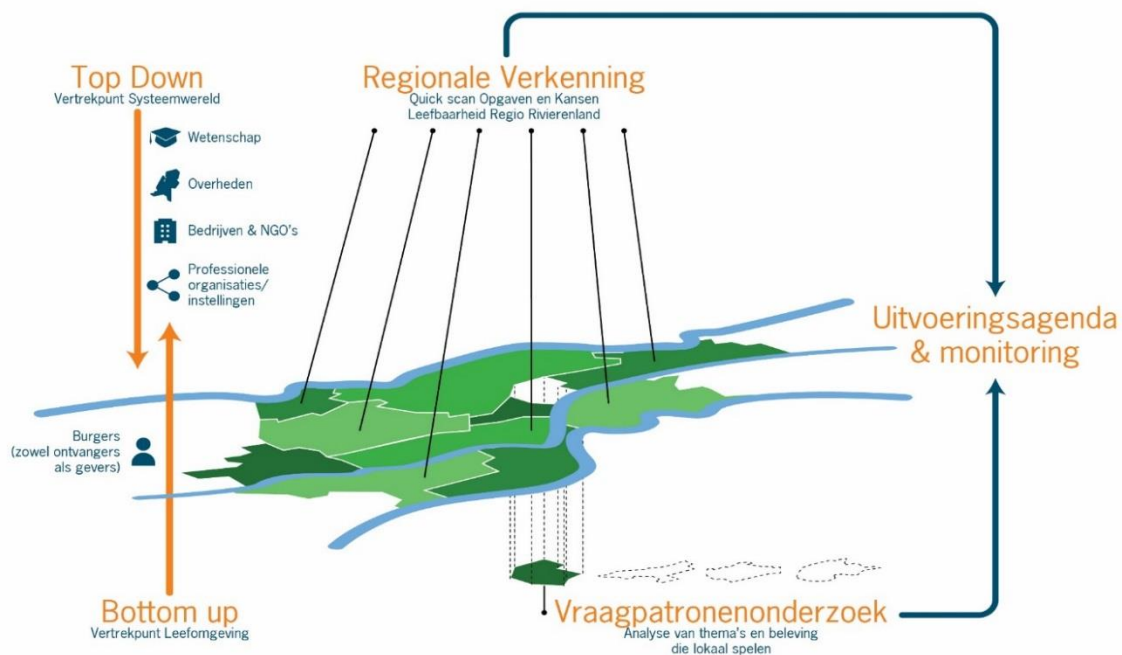
Wensen	- Meer contact tussen de verschillende groepen en culturen in Lienden. - Alles moet blijven zoals het is.
Nodig Hebben	-Contactmomenten waar verschillende groepen aan deelnemen.
Eisen	- Respect naar elkaar, aan de regels houden. - Gedeelde normen en waarden. - Nieuwkomers passen zich aan in Lienden. - Een hartelijk welkom voor nieuwkomers.
Bijdragen	-Buren hebben wel contact met elkaar. -Aantal Liendenaren ondersteunen statushouders om mee te draaien. -De kerk onderneemt ook initiatief op dit gebied.

Adopteer het groen

Wensen	Mooi groen in Lienden en genoeg ruimte om te spelen.
Nodig Hebben	- Een stuk groen om te adopteren. - Contacten met bedrijven uit de groensector.
Eisen	Goed onderhoud van groen in Lienden door gemeente Buren.
Bijdragen	- Vrijwilligerswerk om groen te onderhouden. - Bijdrage van lokale bedrijven uit de groensector.

1. Inleiding

Startpunt van dit onderzoek is de leefwereld van burgers. De ervaringen, behoeften en bijdragen van inwoners met betrekking van leefbaarheid in hun eigen dorp staan hierbij centraal. Dit is kenmerkend voor een bottom-up benadering. Het onderzoek maakt deel uit van een gezamenlijke opdrachtverlening van Regio Rivierenland en Provincie Gelderland aan de HAN en Wageningen University & Research (voorheen Alterra). De taakverdeling is hierbij als volgt: Wageningen University & Research voert top down een regionale verkenning uit met betrekking tot leefbaarheid, gezien vanuit de systeemwereld en de HAN neemt de bottom-up benadering voor haar rekening (zie Figuur 1). In overleg met de opdrachtgever is gekozen om Lienden als pilotlocatie te kiezen omdat Lienden als dorp representatief is voor Regio Rivierenland en omdat er een duidelijke behoefte was vanuit bewoners van Lienden en de gemeente Buren.

Figuur 1: Onderzoeks aanpak

1.1 Analyse van het perspectief van inwoners

Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen van de behoeften en bijdragen van inwoners uit Lienden ten aanzien van de leefbaarheid op de volgende sociale thema's¹:

A. Woonomgeving

Hierbij gaat het om de fysieke omgeving zoals ervaren door de inwoners. Denk hierbij aan de woonomgeving (straat, wijk, dorp), openbare ruimte, groen en veiligheid.

B. Elkaar kennen, iets voor elkaar doen

Het gaat hierbij om het gevoel van elkaar kennen of iets voor elkaar willen betekenen binnen straat, wijk of dorp.

C. Diensten en voorzieningen

Het voorzieningenniveau van een dorp bepaalt mede de leefbaarheid en speelt een belangrijke rol in het dagelijks leven van inwoners.

¹ De thema's zijn bepaald op basis van vakliteratuur en in overleg met de opdrachtgever.

1.2 Vraagstelling

Hoe ervaringen inwoners van Lienden leefbaarheid op bovenstaande aspecten?

Onder inwoners verstaan we in dit onderzoek de inwoners van de pilotlocatie met de leeftijd van 15 jaar en ouder. De eerder genoemde thema's vormen de deelvragen:

1. Wat zijn de behoeften en bijdragen van de inwoners van Lienden ten aanzien van **de woonomgeving?**
2. Wat zijn de behoeften en bijdragen van de inwoners van Lienden ten aanzien van **elkaar kennen, iets voor elkaar doen?**
3. Wat zijn de behoeften en bijdragen van de inwoners van Lienden ten aanzien van **diensten en voorzieningen?**

1.3 Aanpak onderzoek

Om dit inzichtelijk te maken wordt gebruik gemaakt van de narratieve vraagpatronenmethode (interviewgesprekken). De diepte-interviews verschaffen inzicht in het perspectief van het individu als inwoner van Lienden. Het onderzoek levert kennis en inzicht op die de basis vormt voor een handelingsperspectief. Dit betekent dat er op basis van onderzoeksresultaten acties worden geformuleerd waarmee inwoners van Lienden ook daadwerkelijk aan de slag kunnen met leefbaarheid. Deze acties zullen worden opgesteld met behulp van zogenaamde transdisciplinaire betekenisgeving. Dit is een bijeenkomst waarin de gevonden vraagpatronen (onderzoeksresultaten) aan betrokken respondenten en professionals worden voorgelegd met de vraag of zij de patronen herkennen en erkennen. Op deze manier wordt de betekenis van de vraagpatronen vastgesteld en voor waar aangenomen. Vervolgens zal er met behulp van een interactieve werkvorm naar breed gedragen oplossingen gezocht. Op deze manier vormen de vraagpatronen en geformuleerde acties een startpunt om leefbaarheid verder vorm te geven in Lienden. Deze transdisciplinaire bijeenkomst heeft op 1 december 2016 plaatsgevonden als dorpsavond over leefbaarheid in Lienden.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 1 'Inleiding' staat in het teken van de vraagstelling van het onderzoek. Vervolgens wordt in hoofdstuk 2 'Methode van onderzoek' de onderzoek aanpak uitgewerkt. Vervolgens presenteren we de resultaten van dit onderzoek in hoofdstuk 3 'Resultaten' per deelvraag. Dit leidt in hoofdstuk 4 'Vraagpatronen' tot de belangrijkste behoeften en bijdragen op het gebied van leefbaarheid. Vervolgens wordt in hoofdstuk 5 'Transdisciplinaire betekenisgeving: dorpsavond 01-12-2016' verslag gedaan van de dorpsavond. Dit leidt tot hoofdstuk 6 'conclusie', waarin de hoofdvraag van dit onderzoek beantwoord wordt. In bijlage 5 worden de onderzoeksresultaten van de HAN en Wageningen University & Research op elkaar gelegd om een koppeling te maken tussen het regionale en het lokale schaalniveau.

2. Methode van onderzoek

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de methode vraagpatronenonderzoek. Deze methode is ontwikkeld aan de HAN en is bij uitstek geschikt om ervaringen, behoeften en bijdragen van inwoners te verzamelen en te analyseren in de sectoren wonen, welzijn en zorg (zie bijvoorbeeld Van Biene et al., 2008; Meesters, Basten & Van Biene, 2010; De Kam et al., 2012; Damoiseaux & Visser, 2016). Bij deze methoden worden fragmenten van open interviews (zogenaamde narratieven) met inwoners gecodeerd met een analysesysteem. Aan de hand van de resultaten van deze analyse worden vervolgens vraagpatronen vastgesteld. De rationale achter de narratieve analysemethode is dat er inzicht wordt verkregen in hoe inwoners in hun eigen taalgebruik (zowel qua vorm als inhoud) beschrijven welke wensen zij hebben, waar zij behoeften aan hebben en op welke manier zij hun capaciteiten kunnen inzetten in de samenleving. De dataverzameling heeft plaats gevonden in oktober-november 2016.

2.1 Respondenten

In dit onderzoek zijn 40 inwoners geïnterviewd uit Lienden en Lingemeer. De inclusiecriteria waren:

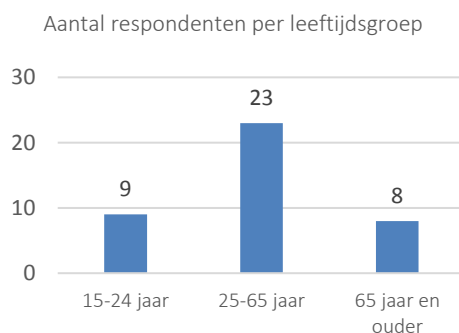
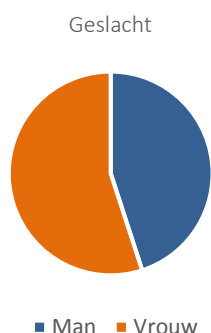
1. ouder dan 15 jaar;
2. woonachtig in Lienden, Lingemeer of buitengebied van Lienden;
3. een zo divers mogelijke achtergrond op basis van geslacht, zelfstandig-hulpbehoevend, en autochtoon-allochtoon.

Vervolgens is er een onderverdeling gemaakt in drie leeftijdscategorieën:

- A. Jongeren 15-24 jaar
- B. Volwassenen 25-64 jaar
- C. Ouderen 65 jaar en ouder

Deze categorieën zijn tot stand gekomen op basis van gesprekken met de opdrachtgever en een gangbare verdelingen uit de vakliteratuur. Werving van respondenten geschiedde middels lokale intermediairs uit Lienden. Elke intermediair heeft respondenten uit zijn eigen netwerk benaderd. Op deze wijze zijn verschillende groepen benaderd. Dit heeft geleid tot een diverse respondentengroep.

Geslacht		Leeftijdverdeling	
Man	18	15-24 jaar	9
Vrouw	22	25-65 jaar	23
Totaal	40	65 jaar en ouder	8

Tabel 1: Respondentverdeling

2.2 Werkwijze interviews

Met behulp van een open interviewmethode werden zogeheten narratieve gegevens verzameld. De interview guide is opgenomen als bijlage 1. Narratieven zijn alle gegevens in proza die niet voortkomen uit gesloten vragen of vragen die korte antwoorden vereisen. Ze gaan over biografische bijzonderheden van gebeurtenissen zoals ze verteld worden door degenen die ze hebben meegemaakt. Narratieven bevatten doorgaans een plot of ontwikkelingsverloop en een opeenvolging van voor de respondent betekenisvolle gebeurtenissen. Bij interviews gericht op narratieven is het dan ook van belang mensen uit te nodigen om te vertellen over hun ervaringen ten aanzien van een of enkele globale onderwerpen die de interviewer aan de orde wil stellen (Biene et al., 2008).

In een transdisciplinaire bijeenkomst heeft een dialoog plaatsgevonden over de resultaten van de interviews en is met behulp van co-creatieve werkwijzen gezocht naar ideeën en initiatieven van inwoners die inspelen op de geconstateerde behoeften met betrekking tot leefbaarheid. De conclusies worden alleen dan als vraagpatronen benoemd als dit proces voltooid is en de betrokken personen de conceptpatronen herkennen en erkennen. Deze verwerkingslag met en door betrokkenen kenmerkt het praktijkgerichte aspect van het onderzoek en vormt een opmaat voor daadwerkelijke implementatie.

De interviews zijn geanalyseerd middels een beproefde analysemethode, die aansluit op narratieve interviews. Deze werkwijze is beschreven in bijlage 2.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten per deelvraag besproken, ondersteund door citaten uit de interviews. Omwille van behoud van privacy, wordt ongeacht het geslacht van de respondent verwezen met 'zij'/'haar'.

3.1 Woonomgeving

De volgende deelvraag staat in deze paragraaf centraal: *Wat zijn de behoeften en bijdragen van de inwoners van Lienden ten aanzien van de woonomgeving?* De resultaten geven inzicht in ervaringen, behoeften en bijdragen van inwoners met betrekking tot de woonomgeving. Hierbij zijn inwoners niet bevraagd over hun eigen huis, maar de woonomgeving; dus de straat, de buurt of het dorp waarin mensen wonen.

Wensen en behoeften met betrekking tot de woonomgeving

Fysieke omgeving

Geïnterviewden waarderen de omgeving van Lienden. Inwoners spreken over de dijken, boomgaarden en landerijen. Buiten het dorp is voldoende groen aanwezig. Binnen het dorp zou volgens een aantal geïnterviewden meer groen aanwezig mogen zijn. Jongeren geven aan dat er geen trapveldje meer is en dat ze geen eigen plek meer hebben om te hangen. Dat wordt als een gemis ervaren. Hondenpoep en zwerfvuil worden als grootste ergernissen genoemd door volwassenen en ouderen. Een aantal inwoners geeft aan dat er meer handhavend opgetreden zou moeten worden. In het buitengebied wordt door een aantal geïnterviewden geklaagd over modder op de weg en kapot gereden bermen.

“Tegenwoordig is er zo’n kronkelpad, dat is zo’n voetgangerspad en dat loopt dan overal doorheen en ik vind dat wel positief, ook van de gemeente Buren dat ze dat hebben gedaan. Ik weet niet of de gemeente Buren dat heeft gedaan maar ik vind het positief in ieder geval in Lienden. En je ziet ook veel mensen die gewoon dat pad lopen uit alle hoeken van het land.” (Volwassene uit Lienden)

Bereikbaarheid

De bereikbaarheid per auto is prima in Lienden. Dit verandert wanneer een inwoner niet in het bezit is van een auto. Het openbaar vervoer is volgens inwoners matig. De bus gaat een keer per uur richting Kesteren of Tiel. De overstap op de trein in Tiel en Kesteren is krap. Vaak is er sprake van een lange wachttijd. Dit maakt het openbaar vervoer niet erg geliefd en geen redelijk alternatief voor de auto, aldus geïnterviewden. Inwoners kiezen daarom de auto, de brommer en fiets boven het openbaar vervoer. Voor ouderen is het openbaar vervoer soms de enige optie. Voor die groep is de bereikbaarheid momenteel het slechtst.

“En ja, het is wel een dorpje waar je een auto moet hebben denk ik. Het openbaar vervoer is natuurlijk niet helemaal uhm, je vangnet.” (Oudere uit Lienden)

Veiligheid

Inwoners voelen zich over het algemeen veilig in Lienden, hoewel er incidenteel ook gesproken werd over ervaringen met woninginbraak. Groepen jongeren op straat geven vooral oudere Liendenaren een onveilig gevoel. De jongeren geven in de interviews zelf aan dat ze geen vervelende bedoelingen hebben in de richting van ouderen, maar ouderen vinden het soms intimiderend. Een punt van zorgen is de aanrijtijd van de politie. Deze is volgens inwoners vrij lang, zeker in de avonduren. Tegelijkertijd wordt het werk dat de politie doet met betrekking tot drugsoverlast en jongeren gewaardeerd. Inwoners maken zich ook zorgen over drugsgebruik en overlast. Tijdens het afnemen van de interviews werd hier niet altijd openlijk over gepraat, maar het wordt wel benoemd.

Het gebrek aan verlichting in het buitengebied geeft sommige mensen een onveilig gevoel. Het kan 's avonds namelijk erg donker zijn in het buitengebied en de lantaarnpalen zijn enkele jaren geleden verwijderd.

“Daar werden ook drugs gebruikt en daar werden weleens naalden gevonden en weet ik veel wat. Nou ja, dat was niet een veldje waar ik mijn kinderen naartoe liet gaan.”
(Volwassene uit Lienden)

“Als ik 's avonds binnendoor fiets naar Ingen door de weilanden en zonder lantaarnpalen, is dat wel eng.”
(Jongere uit Lienden)

Bijdragen inwoners woonomgeving

Inwoners dragen momenteel al op verschillende manieren bij aan leefbaar maken van hun directe woonomgeving:

- Bedrijven onderhouden zelf het groen op bedrijventerrein de Hofstede.
- Vier speeltuinen worden door buurtverenigingen onderhouden.
- Buurtgenoten helpen soms oudere mensen als zij naar het ziekenhuis moeten.
- Er is een signaleringsapp (SG Lienden) opgezet door inwoners in samenwerking met de politie.
- Netwerk Lienden (overleg verenigingen Lienden en Lingemeer).
- Project Levend Landschap gestart in Lienden-Lingemeer-Ommen. Daarin draaien nu drie werkgroepen/initiatieven:
 - Aanleggen van een kinderklompenpad (In Lienden zijn recent al twee klompenpaden gerealiseerd).
 - Dorpswerkdag om bermen in Lienden en Ommen in te zaaien met bloemenmengsels t.b.v. verfraaiing en de bijen.
 - Realisatie ontmoetingsplek/tuin in bebouwde kom Lienden, mogelijk locatie Vredelust.

“En ik ben dan nog lid van de signaleringsgroep, die is dan wat actiever in de zin dat je eens in de zoveel tijd bij elkaar komt. Als er signalen zijn binnengekomen, of als je zelf iets hebt gezien dat je dat doorspreekt. Met de gemeente overlegd, of deze week ook met de wethouder. dat soort dingen..de politie is er altijd bij, jeugdzorg is er altijd bij en als het nodig is is de woningbouw erbij. En een van de leden zit bij de brandweer dus die is er dan ook bij.” (Volwassene uit Lienden)

Bovenstaande initiatieven houden zich reeds bezig met leefbaarheid. Dit laat zien dat inwoners belang hechten aan het thema leefbaarheid.

Tegelijkertijd geven inwoners duidelijk aan dat een aantal taken met betrekking tot leefbaarheid bij de gemeente thuishoren. Het onderhoud van wegen en bermen is een taak van de gemeente, net als groen onderhoud. Inwoners kunnen en willen dit niet allemaal op zich nemen. Voor zwerfvuil ligt het anders. Dat dit afval er ligt is niet de schuld van de gemeente, maar van de mensen. Gemeente heeft hier wel een controlerende functie en moet hier dus wat aan doen (prullenbakken plaatsen en handhavend optreden), aldus een aantal geïnterviewden.

“Als je met de zegt dat dat belangrijk is, leefbaarheid, dan zul je daar wel wat voor moeten doen. En dan vind ik het te gemakkelijk om het bij de inwoners neer te leggen.”
(Volwassene uit Lienden)

3.2 Elkaar kennen, iets voor elkaar doen

De volgende deelvraag staat in deze paragraaf centraal: Wat zijn de behoeften en bijdragen van de inwoners van Lienden ten aanzien van **elkaar kennen & iets voor elkaar doen**? De resultaten geven inzicht in ervaringen, behoeften en bijdragen van inwoners met betrekking tot elkaar kennen & iets voor elkaar doen. In jargon spreken we dan van sociale cohesie en burgerinitiatieven.

Wensen en behoeften elkaar kennen, iets voor elkaar doen

Dorpse sfeer

De meeste geïnterviewden geven aan dat er een fijne dorpse sfeer heerst in Lienden. Dat betekent dat inwoners op elkaar letten, zowel in positieve als negatieve zin. Geïnterviewden geven bijvoorbeeld aan op elkaars huizen te letten als de burens op vakantie zijn. Aan de andere kant zorgt sociale controle soms ook voor een onprettig gevoel, wanneer er teveel op elkaar gelet wordt. Inwoners waarderen de informele sfeer op straat: mensen groeten elkaar.

“Nou, dat je een gemeenschap had waarin je elkaar kent...het dorp is ook een onderdeel geworden van de wereld en de wereld is een dorp geworden. Als er dus invloeden van buiten binnenvallen, hoe moet je daar dan mee omgaan.. Dat men dat nooit goed heeft kunnen leren.” (Volwassene uit Lienden)

Nieuwkomers in Lienden

Wanneer je naar Lienden verhuist ligt de verantwoordelijkheid om contact te maken in eerste instantie bij de nieuwkomer. Inwoners verwachten dat nieuwkomers van Lienden moeite doen om contact te leggen. In de interviews wordt onderscheid gemaakt tussen statushouders, seizoenarbeiders uit Oost Europa (voornamelijk uit Polen) en Nederlanders die naar Lienden verhuizen. Liendenaren zijn in eerste instantie wat terughoudend en kijken soms eerst de kat uit de boom. Toch is het via verenigingen, de kerk, de scholen of vrijwilligerswerk goed mogelijk om snel andere inwoners te leren kennen. Wanneer deze wegen niet bewandeld worden, is het lastig om contact te maken, aldus inwoners van Lienden.

“Ja ik denk niet dat dat, ik heb wel het idee dat de mensen over het algemeen niet zo blij zijn met buitenlanders. [Hoe krijgt u dat idee?] Ja vaak ook opmerkingen die gebruikt worden.” (Volwassene uit Lienden)

Een aantal inwoners geeft aan dat ze niet zitten te wachten op nieuwkomers en moeite te hebben met alle veranderingen die op hen afkomen. Anderen vinden juist dat nieuwe inwoners beter verwelkomd moeten worden in het dorp en schamen zich voor de houding van hun dorpsgenoten. In

de praktijk zijn er initiatieven om nieuwe inwoners welkom te heten en deel te laten worden van de verschillende verenigingen en de kerk in het dorp.

Contact tussen verschillende groepen in Lienden

Veel Liendenaren zijn lid van een vereniging of kerk in Lienden. Op deze manier zijn er verschillende groepen binnen Lienden. Binnen de eigen groep is er veel contact en zijn er veel activiteiten. Tussen deze verschillende groepen is vaak weinig contact. Dit geldt zowel voor de verschillende jongerengroepen als verschillende verenigingen en de kerk. Onder jongeren is het bijvoorbeeld niet gebruikelijk om over te stappen van de ene naar de andere groep. Verschillende verenigingen geven aan niet op de hoogte te zijn van elkaars activiteitenagenda. Het ontbreken van een dorpsagenda wordt als een gemis benoemd. Een aantal volwassenen geven aan jonge mensen niet meer automatisch lid worden van de buurtvereniging, zoals vroeger gebruikelijk was. Andere verenigingen zoals de Oranjevereniging verjongen zich wel, en blijven dus bestaan.

“Wat er is hier wel natuurlijk wel een hoop geloof, een hoop verdeeldheid. Maar als je dat allemaal van elkaar een beetje respecteert is er niets aan de hand. Denk ik. Leven en laten leven.” (Volwassene uit Lienden)

Bijdragen inwoners elkaar kennen, iets voor elkaar doen

Vrijwilligerswerk

Een aantal inwoners geeft aan zich in te zetten. Dat gebeurt middels vrijwilligerswerk bij verschillende verenigingen, stichtingen of de kerk. Ook wordt het museum genoemd. Een deel van de inwoners geeft aan weinig tijd te hebben om vrijwilligerswerk te doen. Werk en het gezinsleven zijn hierbij een veel genoemde reden. Anderen weten dit goed te combineren. Tijdens een interview bleek dat mensen die met pensioen gaan juist meer tijd hebben voor vrijwilligerswerk.

Elkaar helpen

Inwoners geven aan elkaar te helpen, zeker als de nood aan de man is. Inwoners geven hiervan tijdens de interviews verschillende voorbeelden. Daarnaast helpen burens elkaar of lenen elkaars spullen, letten op elkaars huis in de vakantieperiode, maar dat betekent niet dat ze de deur bij elkaar platlopen. Een praatje maken, betekent niet meteen bij elkaar op de koffie gaan, of elkaars verjaardagen bezoeken. Over de participatiesamenleving zijn inwoners kritisch. Een aantal inwoners is reeds mantelzorger en geeft aan dat dit een zware belasting is. Het idee dat daar nog meer vrijwilligerswerk bij kan, is volgens hen niet reeel.

“Ik heb eigenlijk mijn hele leven vrijwilligerswerk gedaan. Dus ja, dan heb je dan contacten maar ja, maar ja de nu.. nu werk ik weer veel meer. Toen de jongens naar school gingen ben ik eerst ehm... er naast begonnen te werken en nu werk ik tweeëndertig uur. Ja, dan heb je gewoon minder vrije tijd en ja dan ben je overdag weg.” (Volwassene uit Lienden)

“De overheid, de gezondheidszorg voor een deel.. de ouderengezondheidszorg.. de jeugdzorg. Dat over wordt geheveld naar de burgerlijke overheid. Tenminste.. ik bedoel de plaatselijke gemeente. Terwijl er niet direct geld mee over wordt geheveld. Dan klinkt het wel mooi dat men elkaar moeten gaan helpen. Dat wordt dan inderdaad gezegd.. Aan de andere kant.. de mensen die dat dan moeten doen...die worden aan de andere kant zoveel mogelijk gestimuleerd om de arbeidsmarkt op te gaan. En daar is op zich niks op tegen. Dan hou je minder ruimte om om vrijwilligerswerk te doen of om...gewoon.. om je burens, om je naaste omgeving om daar ook je plek in te kunnen nemen.” (Volwassene uit Lienden)

Tot slot blijkt dat de meeste inwoners vinden dat sociale cohesie (elkaar kennen, iets voor elkaar doen) in de eerste plaats de verantwoordelijkheid is van de inwoners. De gemeente kan het stimuleren en kan proberen om mensen die achterblijven mee te nemen, maar burgers zullen zelf initiatief moeten nemen. Dit gebeurt via verenigingen de kerk, maar soms ook in de straat of als individu.

3.3 Diensten en voorzieningen

De volgende deelvraag staat in deze paragraaf centraal: Wat zijn de behoeften en bijdragen van de inwoners van Lienden ten aanzien van **diensten en voorzieningen**? De resultaten geven inzicht in ervaringen, behoeften en bijdragen van inwoners met betrekking tot diensten en voorzieningen.

Wensen en behoeften met betrekking tot diensten en voorzieningen

Commerciële voorzieningen

Er zijn volgens de inwoners voldoende voorzieningen in Lienden voor de dagelijkse boodschappen. Bovenaan het verlanglijstje voor nieuwe voorzieningen staan: de HEMA en de Aldi. Over het algemeen zijn Liendenaren realistisch over voorzieningen. Lienden is een dorp en men verwacht geen stedelijke voorzieningen zoals bijvoorbeeld een bioscoop. Voor niet dagelijkse boodschappen gaat men naar Rhenen, Tiel, Beneden Leeuwen, Arnhem, Veenendaal, Den Bosch, Utrecht of Nijmegen. Dit geeft de centrale ligging van rivierenland aan. Er zijn veel alternatieve plaatsen waar je kunt gaan shoppen. De jongere generatie geeft in de interviews ook aan steeds meer te kopen via internet.

“Kijk en net zoals het nieuwe winkelcentrum, meer winkeltjes komen. Zoals een Hema en een Aldi enzo.”(Volwassene uit Lienden).

“Ik kan ook zeggen nou zou zo fijn zijn als hier een bioscoop was maar dat is gewoon niet realistisch. Of een leuk restaurant, ook niet uhm, nou dat zou op zich nog wel kunnen.”
(Volwassene uit Lienden)

Zorg en dienstverlening

Mensen zijn over het algemeen positief over de zorg en dienstverlening in het dorp, al vindt men het jammer dat het consultatiebureau er niet meer is. Verder zijn de meeste basisvoorzieningen aanwezig. Daarnaast verlenen een aantal mensen mantelzorg aan hun naasten.

“Ja of mantelzorg, ik heb een oudere tante en daar uhm, die is alleen, vrijgezel en daar ga ik schoonmaken en uhm ja, mee naar de dokter, mee een keer boodschappen doen, en ja die klusjes. (Volwassene uit Lienden)

Verenigingen en maatschappelijke voorzieningen

Lienden kent een behoorlijk verenigingsleven hoewel niet alle sportieve disciplines vertegenwoordigd zijn. Inwoners zijn hier erg positief over. Daarnaast zijn er een aantal buurtverenigingen waarvan sommigen ook een speeltuin beheren.

Over het Kulturhus wordt veel gesproken. Aanvankelijk exploiteerde SWB het Kulturhus. Vervolgens kwam er een aparte beheerstichting. Deze stichting is in juli 2015 gestopt. Een aantal geïnterviewden geeft aan dit erg jammer te vinden. Het Kulturhus vervult volgens sommigen momenteel niet de rol van dorps huis die het zou moeten vervullen. Echter in een aantal andere interviews werd het Kulturhus niet genoemd als plek van samenkomst maar als een plek waar verschillende voorzieningen gevestigd zijn.

“Dat wil zeggen uh je hebt natuurlijk de voetbal en uh uh je hebt de sporthal met uh volleybal en er is gym uh en je hebt hier twee muziekverenigingen waar je lid van kunt worden uh. Dan houdt het, nou ja en, de sportschool, dat is wel echt een verzamelpunt van het hele dorp.” (Volwassene uit Lienden)

Voorzieningen voor jongeren

Jongeren geven in de interviews aan dat er voor hen weinig te doen is. Momenteel heeft een van de groepen jongeren geen eigen honk meer. In het verleden hebben ze een eigen plek gehad op het terrein van de sportschool, maar daar hebben ze hun eigen glazen ingegooid. Terugkijkend vinden deze jongeren dit erg stom. Momenteel hangen deze jongeren op een parkeerplaats in Ingen. Jongeren willen graag een eigen plek zonder toezicht. Geïnterviewden geven echter aan dat jongeren in het verleden op verschillende plekken hebben gestaan: het park en het trapveldje. Op beide plekken ontstond overlast en was er sprake van drugsgebruik. Een andere geïnterviewde geeft aan dat verschillende verenigingen de jongeren onderdak hebben aangeboden, maar dat de jongeren dit niet willen vanwege het aanwezige toezicht. Jongeren stellen duidelijk dat ze een eigen plek willen met weinig toezicht zodat ze hun eigen gang kunnen gaan. Enkele ouders geven aan dat ze de jongeren bij hen thuis samen laten komen. Dan is er onderdak en halen ze elders geen rottigheid uit. Vooralsnog hangen er dus verschillende groepen op straat. Er lijkt voorlopig geen oplossing te komen. Geïnterviewden geven aan dat er sprake is van een structureel probleem.

“Nou zet uh, zet in het veld ergens een soort, ja, huis is overdreven maar.. een plaats waar ze bij elkaar kunnen komen. Een gebouw, clubgebouw ofzo. En uhh gewoon wat, waar niemand er last van heeft. Ja, en die jongeren die zijn van de straat.” (Jongere uit Lienden)

“Wat moet er nog meer voor de jeugd.. Ja, er is hier zat voor de jeugd gedaan.. Maar dan wordt het door een andere groep vernield. Dan zijn er zeker die goeie jongeren, die de dupe van de slechte jongeren. Ze hebben hier drie plekken gehad. Ik heb ze ook aangeboden. Kom maar een avond in mijn gebouw. Wij hebben ook een clubgebouw. Die is van onszelf. Daar mogen jullie van ons ook een avond in. Maar met begeleiding [En hoe is dat gegaan?] Nee, want dat wouden ze niet.” (Volwassene uit Lienden)

Bijdragen inwoners diensten en voorzieningen

Inwoners werken in winkels of bedrijven of doen zoals eerder beschreven vrijwilligerswerk op verschillende terreinen.

3.4 Wat verder ter sprake kwam

De open manier van interviewen geeft de ruimte om over meer te spreken dan alleen de vooraf gestelde thema's. In Lienden bleken inwoners vrij terughoudend tijdens de interviews. Dat betekent dat ze niet het achterste van hun tong laten zien. In de transdisciplinaire bijeenkomst werd dit bevestigd. Er lijkt op een aantal zaken een taboe te heersen. De interviewers denken dan aan drugsgebruik onder jongeren, racisme of kerkelijke gezindte

Wat betreft drugsgebruik geven professionals aan dat dit nog steeds een aanzienlijk probleem is onder jongeren. Lienden is hier in de regio helaas niet uniek in. Professionals geven aan dat dit een hardnekkig probleem is en dat het moeilijk is om contact met de jongeren te leggen. Jongeren hebben het tijdens het interview niet actief benoemd.

Racisme of angst voor vreemdelingen is aanwezig onder een deel van de inwoners. Andere inwoners geven juist aan zich te schamen voor hun mededorpelingen. Hierdoor is er wel een vermoeden dat er meer racisme is dan in de interviews naar voren komt, maar we kunnen dit niet onderbouwen.

Kerkelijke gezindte wordt zijdelings aangehaald door inwoners. Sommige mensen geven aan dat er een grote geloofsgemeenschap is in Lienden en dat ze daar geen onderdeel van zijn. Anderen geven aan wel onderdeel hiervan te zijn, of recent van kerk te zijn gewisseld. Mogelijke twistpunten zoals de zondagsrust worden niet benoemd.

Het vertrouwen in de politiek is onder een aantal geïnterviewden laag. Een aantal geïnterviewden gaven aan dat het contact met de gemeente vroeger gemakkelijker en directer was en dat de communicatie met de gemeente Buren niet altijd soepel verloopt. Ook wordt in één interview het incident bij het gemeentehuis van Geldermalsen aangehaald. In dit interview werd gesteld dat de politiek beter zou moeten aanvoelen wat er speelt en dat als de gemeente de burgers niet meeneemt in haar plannen, men ook echt boos kan worden. Tegelijkertijd worden in dit interview geen concrete aanwijzingen voor deze woede benoemd.

De terughoudendheid heeft gevolgen gehad voor de rapportage. Een aantal zaken zijn simpelweg niet benoemd, terwijl professionals van verschillende kanten aangeven dat ze wel spelen. Op basis van de interviews met inwoners kunnen we dit echter niet hard maken.

4. Vraagpatronen

Vraagpatronen zijn de overkoepelende thema's uit individuele interviewgesprekken, de samenhang in vragen, behoeften en redeneringen (Biene et al., 2008). Deze vraagpatronen zijn overstijgende inzichten gebaseerd op basis van de resultaten uit hoofdstuk 3.

4.1 Vraagpatroon 1: Jongeren in Lienden

Jongeren in Lienden geven aan geen eigen plek te hebben in Lienden en dat er weinig voor hen te doen is. Tegelijkertijd is er sprake van overlast door een klein deel van de jongeren en speelt er drugsproblematiek. Jongeren geven aan dat het niet prettig is om over een kam geschoren te worden. Ouderen eisen dat de overlast stopt. Toch is er ook een gedeeld belang: uiteindelijk wil iedereen dat de jongeren iets te doen hebben en op het rechte pad blijven, ook de jongeren. Dit patroon loopt door alle interviews heen en is hieronder weergegeven als behoefte logica en wordt geïllustreerd aan de hand van een aantal citaten.

Behoeftelogica:

	<i>Jongeren</i>	<i>Volwassen/oud</i>
Wensen	Een eigen plek in Lienden, zonder toezicht van volwassenen.	- Een veilige plek voor mijn zoon of dochter. - Voorkomen dat kind drugs gaat gebruiken.
Nodig Hebben	Eigen plek of ruimte met beschutting en een vuilcontainer voor afval.	Advies voor ouders: hoe om te gaan met verslaving en hangen op straat.
Eisen	Respect: scheer niet alle jongeren in Lienden over een kam.	Minder overlast van jongeren en hun afval op straat.
Bijdragen	- Potentieel oudere hangjongeren. - Oudere generatie inzetten voor jongeren?	- Deelnemen aan Signaleringsapp. - Jongeren onderdak bieden in eigen woning.

Enkele voorbeeld citaten:

En ik hoor het ook wel eens van ouders, weet je die aan mij advies vragen, van wat kunnen we doen hè met een zoon die uh mogelijk verslaafd is...Ja, ja, daar wordt te weinig aan gedaan, wordt er gezegd." (Volwassene uit Lienden)

Nou zet uh, zet in het veld ergens een soort, ja, huis is overdreven maar.. een plaats waar ze bij elkaar kunnen komen. Een gebouw, clubgebouw ofzo. En uhh gewoon wat, waar niemand er last van heeft. Ja, en die jongeren die zijn van de straat."(Jongere uit Lienden)

"Uhm, ja, want voor jongeren is er echt niks te doen." (Volwassene uit Lienden)

4.2 Vraagpatroon 2: Betere bereikbaarheid

De bereikbaarheid van Lienden met de auto is prima, maar het OV laat te wensen over. Er gaat eens per uur een bus en de aansluiting op de trein is krap. Met de huidige dienstregeling vormt het Openbaar Vervoer geen volwaardig alternatief voor de auto. De auto, brommer en fiets verdienen de hierdoor voorkeur boven de huidige busverbinding. Dit patroon loopt door alle interviews heen en is hieronder weergegeven als behoeftelogica en wordt geïllustreerd aan de hand van een aantal citaten.

Behoeftelogica:

	<i>Jongeren</i>	<i>Volwassen/ouderen</i>
Wensen	Betere aansluiting van bus op trein in Kesteren.	Betere aansluiting van bus op trein bij bijvoorbeeld ziekenhuisbezoek.
Nodig Hebben	Vervoer naar school.	Ouderen zonder auto: vervoer naar plekken buiten Lienden.
Eisen	OV verbinding om naar school te komen.	Betere bereikbaarheid en betaalbaarheid voor mensen zonder auto.
Bijdragen		Aantal inwoners brengt dorpsgenoten naar het ziekenhuis of denkt na over vrijwillige vervoersdienst.

Enkele voorbeeldcitaten:

Ehm... Maar ook qua bereikbaarheid. We hebben hier natuurlijk openbaarvervoer is hier 0,0. He, dat eh. En, en dan denk ik weer met name naar de ouderen toe van eh, ja als je een keer voor een paspoort of het ID, is dat soms best moeilijk. Omdat het alleen maar in Maurik is.”
(volwassene uit Lienden)

“En ook regelmatig dat we dan via via horen van, ooh ja die wil toch wel graag naar het ziekenhuis en dat iemand van ons zegt van, nou dan rijden we wel. Ik breng ze wel weg en jij haalt ze maar op. Dat wordt wel gedaan.”(Volwassene uit Lienden)

“Als ik met de bus naar school moet in Ede kom ik of driekwartier te vroeg, of een kwartier te laat. Dan maar een kwartier te laat.”(Jongere uit Lienden)

4.3 Vraagpatroon 3: Welkom in Lienden

Liendenaren zijn in het eerste contact vaak wat terughoudend. Een aantal inwoners zit niet direct te wachten op mensen van buiten, anderen geven aan dat nieuwkomers beter verwelkomd moeten worden in Lienden. Deze twee groepen hebben dus verschillende behoeften. De ene groep streeft naar meer contact, de ander wil dat nieuwkomers zich aanpassen aan de mensen die al in Lienden wonen. Toch is contact noodzakelijk als je wilt dat mensen zich aanpassen. Welkom in Lienden is op deze manier een patroon dat door de verschillende interviews heenloopt. Hieronder is het weergegeven als behoeftelogica en een aantal illustrerende citaten.

Behoeftelogica:

Wensen	- Meer contact tussen de verschillende groepen en culturen in Lienden. - Alles moet blijven zoals het is.
Nodig Hebben	Contactmomenten waar verschillende groepen aan deelnemen.
Eisen	- Respect naar elkaar, aan de regels houden. - Gedeelde normen en waarden. - Nieuwkomers passen zich aan in Lienden - Een hartelijk welkom voor nieuwkomers
Bijdragen	Buren hebben wel contact met elkaar. Aantal Liendenaren ondersteunen statushouders om mee te draaien. De kerk onderneemt ook initiatief op dit gebied.

Enkele voorbeeldcitaten:

“Het idee dat ik heb over Lienden is dat het een redelijk gemoedelijk volk is. Ja alleen eh, ik zal heel eerlijk zeggen, ja import is vreemd. Maar ik ken ook heel veel mensen die in Lienden zijn komen wonen, die met het verenigingsleven lekker mee doen en die het hartstikke leuk vinden.” (Volwassene uit Lienden)

“Ja, ja. Kijk het, de, zoals de burgemeester is een ontzettend aardige man. En ik denk dat die heel graag wil dat die cohesie bevorderd wordt. Uhm ... maar wat doe je daar dan aan, aan al die persoonlijke voorkeuren en afkeuringen naar elkaar toe? Wat, wat, hoe ga je dat oplossen? Dan moet je zorgen dat mensen met elkaar in contact komen en dat leuk vinden. En uh dat ze dus iets moeten met elkaar, ook al vinden ze elkaar niet zo aardig, en dat er dan, dan mag je hopen dat er wat begrip ontstaat. [Ja] Maar, dat kun je niet afdwingen denk ik.” (Volwassene uit Lienden)

“Ja ik denk niet dat dat, ik heb wel het idee dat de mensen over het algemeen niet zo blij zijn met buitenlanders.” (Volwassene uit Lienden)

4.4 Vraagpatroon 4: Adopteer het groen

Op het gebied van groenbeheer zijn reeds verschillende burgerinitiatieven actief. Het vormt een kans om samen op een praktische manier vorm te geven aan leefbaarheid. Tegelijkertijd speelt het in op een duidelijk vraag: het groen in Lienden verder te verfraaien. Adopteer het groen is op deze manier een patroon dat door de verschillende interviews heenloopt. Hieronder is het weergegeven als behoeftelogica en een aantal illustrerende citaten.

Behoeftelogica:

Wensen	Mooi groen in Lienden en genoeg ruimte om te spelen
Nodig Hebben	- Een stuk groen om te adopteren. - Contacten met bedrijven uit de groensector.
Eisen	Goed onderhoud van groen in Lienden door gemeente Buren.
Bijdragen	- Vrijwilligerswerk om groen te onderhouden. - Bijdrage van lokale bedrijven uit de groensector.

Enkele voorbeeldcitaten:

“Ja er zijn al wel verschillende onderzoeken geweest weet ik toevallig dan, hoe groener de stad hoe meer uh leefbaarheid, hoe fijner mensen zich voelen. Ik denk wel dat er zat te behalen is.”(Volwassene uit Lienden)

Tegenwoordig is er zo’n kronkelpad, dat is zo’n voetgangerspad en dat loopt dan overal doorheen en ik vind dat wel positief, ook van de gemeente Buren dat ze dat hebben gedaan. Ik weet niet of de gemeente Buren dat heeft gedaan maar ik vind het positief in ieder geval in Lienden. En je ziet ook veel mensen die gewoon dat pad lopen uit alle hoeken van het land.”(Volwassene uit Lienden)

5. Transdisciplinaire betekenisgeving: dorpsavond 01-12-2016

Op 1 december 2016 vond de transdisciplinaire bijeenkomst² plaats in 't Wapen van Lienden. Het programma bestond uit twee onderdelen: a) een presentatie over de concept vraagpatronen, en b) een werkvorm in subgroepen waarbij elke subgroep een vraagpatroon heeft besproken met als doel tot acties en actie-eigenaren te komen. Tijdens de bijeenkomst waren de volgende personen aanwezig: respondenten, andere dorpsbewoners, vrijwilligers, gemeente Buren, welzijnsstichting, woningcorporatie, de wijkagent, regio Rivierenland en de onderzoekers van de HAN. In totaal waren er ruim 30 aanwezigen. De professionals en onderzoekers van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen fungeerden als facilitator van de bijeenkomst en de subgroepen.

In de bijeenkomst werd positief gereageerd op de formulering van vraagpatronen en gaven inwoners aan zich te herkennen in de conceptualisatie van de onderzoekers. Er kwamen geen fundamentele bezwaren naar voren ten aanzien van de vraagpatronen. Wel hadden de inwoners een aantal toevoegingen:

- Huisvesting voor senioren. Ouderen wonen tegenwoordig steeds langer thuis. Er zouden meer (financiële) mogelijkheden moeten komen om huizen levensloopbestendig te maken in Lienden.
- Huisvesting voor jongeren. Voor starters op de woningmarkt is er te weinig aanbod. Hierdoor zijn starters genoodzaakt om elders te gaan wonen. Lienden dreigt hierdoor jonge aanwas te verliezen.
- Hoeveel Lingemeer officieel onderdeel is van Lienden, voelt dat voor een deel van de aanwezigen niet zo. Lingemeer is toch een apart onderdeel, met een eigen karakter.

Vervolgens zijn de vraagpatronen samen met de aanwezigen vastgesteld. In het tweede deel van de bijeenkomst is met veel enthousiasme nagedacht over de te nemen acties met behulp van een activerende werkvorm (zie bijlage 3). Hieronder presenteren we de vier initiatieven die het hoogst gewaardeerd werden door de aanwezigen.³ Het volledige overzicht is opgenomen als bijlage 4.

Een welkomstpakket voor nieuwe Liendenaren

Om nieuwe Liendenaren welkom te heten wil een aantal inwoners een welkomstpakket samenstellen en persoonlijk aanbieden aan de nieuwe inwoner. Momenteel krijgen bewoners wel een informatiepakket van de gemeente Buren, maar deze voldoet volgens de aanwezigen niet. Verder is het persoonlijk aanbieden van het pakket belangrijk omdat de nieuwe inwoner dan direct een contactpersoon heeft in het dorp.

Opzetten van een dorpsagenda

Binnen de verschillende verenigingen in Lienden vinden veel activiteiten plaats. Momenteel is er geen gemeenschappelijke agenda voor alle activiteiten in het dorp. Dit wordt als een gemis ervaren. De dorpsagenda is relatief eenvoudig te realiseren middels een website.

Soos/ontmoetingsplaats voor jongeren

Voor een aantal groepen jongeren is momenteel geen honk beschikbaar. Tegelijkertijd staat er in Lienden maatschappelijk vastgoed leeg. Bestaande ruimtes zouden beter benut kunnen worden. Een ontmoetingsplek/Soos voor jongeren onder begeleiding van ouders of jongeren van een oudere

² **Transdisciplinaire bijeenkomst:** partijen met verschillende kennis, ervaring en vaardigheden werken samen om zo nieuwe kennis, kunde en voldoende draagvlak te ontwikkelen. In dit onderzoek zijn ideeën en acties geformuleerd door groepen met inwoners, vrijwilligers, beleidsmakers en onderzoekers (Biene, et al., 2008).

³ Aanwezigen konden initiatieven een groene sticker geven, om hun waardering te tonen.

generatie zou uitkomst kunnen bieden. Op deze manier hebben de jongeren een plek, en wordt de overlast op straat tegengegaan.

Laat een lokale ondernemer of het MBO een rotonde adopteren

De rotonde in Lienden ziet er niet netjes uit momenteel. Een aantal inwoners heeft het voorstel gedaan om deze rotonde ter adoptie aan te bieden aan een lokale ondernemer of het MBO groen uit Kesteren. Een andere mogelijkheid is om dit als groenproject uit te voeren met overlast gevende jongeren.

Follow-up bijeenkomst

In de afronding van de avond werd duidelijk dat de gemeente Lienden samen met de HAN een follow-up bijeenkomst wil faciliteren waar de geformuleerde initiatieven verder zullen worden uitgewerkt. Dit om bewonersinitiatieven in Lienden verder te stimuleren.

6. Conclusie

Op basis van bovenstaande resultaten kan de hoofdvraag van dit onderzoek beantwoord worden:

Hoe ervaringen inwoners van Lienden leefbaarheid op het gebied van woonomgeving, elkaar kennen, iets voor elkaar doen en diensten en voorzieningen?

Met betrekking tot de woonomgeving:

- a) Inwoners waarderen de groene omgeving, maar er is te weinig groen in het dorp zelf.
- b) Grootste ergernissen zijn hondenpoep en zwerfvuil; sommige inwoners vinden dat er meer handhavend opgetreden zou moeten worden.
- c) Het openbaar vervoer (OV) is geen redelijk alternatief voor de auto. Voor mensen (voornamelijk ouderen) die aangewezen zijn op het OV, is de bereikbaarheid hierdoor slecht.
- d) Inwoners voelen zich over het algemeen veilig in Lienden. Gevoelens van onveiligheid bestaan over groepen rondhangende jongeren, de onverlichte buitenwegen en drugsoverlast.
- e) Een aantal groepen jongeren veroorzaakt overlast in Lienden.
- f) Jongeren willen niet over een kam geschoren worden; niet elke jongere in Lienden veroorzaakt overlast.
- g) Punt van zorg is de aanrijdtijd van de politie; tegelijkertijd wordt het werk van de politie met betrekking tot drugsoverlast en jongeren gewaardeerd.

Met betrekking tot elkaar kennen, iets voor elkaar doen:

- a) De dorpse sfeer in Lienden wordt gewaardeerd. Inwoners letten op elkaar; men groet elkaar.
- b) Nieuwkomers in Lienden hebben zelf de verantwoordelijkheid om contact te leggen. Dit gaat het best via verenigingen, school, de kerk of vrijwilligerswerk.
- c) Liendenaren zijn in eerste instantie terughoudend in het aangaan van nieuwe contacten.
- d) Een aantal inwoners geeft aan niet te zitten wachten op nieuwkomers. Men heeft moeite met alle veranderingen die op hen afkomen en eist dat nieuwkomers zich aanpassen.
- e) Anderen vinden dat inwoners beter verwelkomd moeten worden.
- f) Contact met nieuwkomers is nodig, ook als je wil dat mensen zich aanpassen.
- g) Binnen verschillende groepen is veel contact; tussen verschillende groepen en verenigingen is minder contact; een dorpsagenda met alle activiteiten wordt als gemis ervaren.
- h) Inwoners dragen bij in vrijwilligerswerk, mantelzorg en staan klaar voor hun naasten en burens als de nood aan de man is.
- i) Inwoners zijn kritisch t.o.v. participatiemaatschappij. De burger kan niet alles zelf oppakken; de overheid blijft ook taken houden.

Met betrekking tot diensten en voorzieningen:

- a) Er zijn voldoende voorzieningen voor dagelijkse boodschappen. Voor niet alledaagse boodschappen gaat men naar alle grote steden in de omgeving. De jongere generaties doen steeds meer aankopen via internet.
- b) Inwoners zijn realistisch over voorzieningenniveau: men verwacht geen stedelijke voorzieningen.
- c) Over het algemeen zijn inwoners tevredenheid zorg en dienstverlening. Het sluiten van het consultatiebureau wordt als een gemis ervaren.
- d) Inwoners zijn over het algemeen tevreden over het verenigingsleven.
- e) Het Kulturhus vervult volgens sommige inwoners niet de rol als dorpshuis die het zou moeten vervullen. Inwoners vinden het jammer dat er geen huiskamer activiteiten meer plaatsvinden.
- f) Voor jongeren zijn er weinig voorzieningen in Lienden.
- g) Jongeren geven aan geen eigen plek te hebben in Lienden. In het verleden hebben jongeren een eigen plek gehad, maar daar hebben ze hun eigen glazen in gegoooid.
- h) Jongeren willen graag een eigen plek met weinig toezicht. Verenigingen willen wel onderdak bieden, maar dan met toezicht. Jongeren gaan niet op de uitnodiging in.

De behoeften en bijdragen zijn reeds in kaart gebracht in hoofdstuk 4 'vraagpatronen'. Tijdens de dorpsavond (hoofdstuk 5) zijn tevens initiatieven geformuleerd. Tezamen met de beantwoording van de onderzoeksvraag vormen zij de conclusie van dit onderzoek. In Bijlage 5 worden de resultaten van dit onderzoek gekoppeld aan de Quicksan naar de trends, kansen en opgaven met betrekking tot de leefbaarheid in Regio Rivierenland die is uitgevoerd door Wageningen University & Research.

7. Referenties

Biene, M. van, Basten, F., Erp, M. van, Hoof, P. van, Meesters, J., Satink, T., Joosten, H., Hulst, H. van der, Lenkhoff, M., & Lips, K. (2008). *De standaardvraag voorbij: narratief onderzoek naar vraagpatronen*. HAN: : Lectoraat Lokale Dienstverlening vanuit Klantperspectief.

Damoiseaux, D. & Visser, G. (2015). Lienden en U: Kwantitatief & kwalitatief onderzoek naar de beleving en mening van inwoners uit Lienden ten aanzien van de leefbaarheid van de stad. HAN: Lectoraat Lokale Dienstverlening vanuit Klantperspectief.

Habermas, J. (1992). *The Theory of Communicative Action: Volume 2: Lifeworld and System: A Critique of Functionalist Reason*. Boston: Beacon Press.

De Kam, G. R. W., Damoiseaux, D. J. M., Dorland, L., Pijpers, R. A. H., van Biene, M., Jansen, E., & Slaets, J. P. J. (2012). Kwetsbaar en zelfstandig. Een onderzoek naar de effecten van woonservicegebieden voor ouderen. Nijmegen: Radboud University Nijmegen.

Meesters, J., Basten, F. & van Biene, M., (2010). Vraaggericht werken door narratief onderzoek. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*. 19(3), pp.21–37. DOI: <http://doi.org/10.18352/jsi.221>

Robson, C. (2002). *Real world research*. Wiley UK.

Schalock, R., & Begab, M. (1990). *Quality of life: perspective and issues*. Washington DC: American Association on Mental Retardation.

Wengraf, T. (2001). *Qualitative research interviewing: biographic narrative and semi-structured method*. London: Sage Publications.

Wester, F. & Peters, V. (2004). *Kwalitatieve analyse: uitgangspunten en procedures*. Bussum: Coutinho.

World Health Organisation (2001). *ICF, Nederlandse vertaling van de "International Classification of Functioning Disability and Health"*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.

Bijlage 1 Interviewguide

Ter info voor Gemeente Buren:

Deze guide is ontworpen als geheugensteun tijdens het interviewgesprek. Het is geen afvinklijst. De open vragen nodigen uit voor het vertellen van verhalen over de topics. De doorvraagvragen bieden de optie om waar nodig door te vragen. Eén van de narratieve principes is dat respondenten het eerst vertellen over wat voor hen het belangrijkste is. Dat kan gaan over hunzelf, over anderen over nu, het verleden of de toekomst. Het verhaal staat centraal en de resultaten zoeken de patronen in de verhalen. Tijdens de analyse wordt gecodeerd, gefilterd en geconcludeerd. Het interviewgesprek duurt ongeveer een uur.

Introduceer het gesprek met de onderstaande informatie en vragen.	
Intro	- Fijn dat u deel wilt nemen aan dit onderzoek en interview en hiervoor de tijd neemt. - Korte uitleg over jezelf, wilt u nog wat van mij weten?
Uitleg over het doel van het onderzoek	- Weet u wat het onderzoek inhoudt? (Zo nee, dan legt de interviewer het kort uit) We voeren met u een gesprek om erachter te komen wat u belangrijk vindt, wat u nodig hebt en wat u zelf kunt bijdragen in Lienden met betrekking tot leefbaarheid. Leefbaarheid is een breed begrip: het gaat erom hoe u het vindt om te wonen, leven en te werken in Lienden. Denk hierbij aan uw woonomgeving, uw sociale contacten, maar ook diensten en voorzieningen in het dorp. Doel van het onderzoek is om te weten te komen hoe inwoners zelf denken over leefbaarheid. De uitkomsten worden o.a. meegenomen in de leefbaarheidsagenda van de Regio Rivierenland en ... van de gemeente Buren. Uw verhaal is belangrijk bij dit onderzoek. Wij zullen vooral naar u luisteren.
Topics aangeven	In het gesprek wil ik het over de volgende thema's hebben (toelichten indien nodig): A. Fysieke omgeving (wonen, groen & veiligheid) B. Diensten en voorzieningen (economische vitaliteit) C. Elkaar kennen, iets voor elkaar doen (sociale cohesie)
Gegevens anoniem en vertrouwelijk	De uitgewerkte interviews worden geanonimiseerd. Hierdoor is het interview niet tot u als persoon te herleiden.
Als de respondent wil stoppen	Als u tijdens het interview besluit dat u niet meer verder wilt, dan kunt u dat aangeven. Wij stoppen dan met het interview.
Vertellen dat het gesprek op band wordt opgenomen	We hebben een geluidsrecorder bij ons, zodat dit gesprek kan worden opgenomen. Dit zorgt ervoor dat wij nu niet veel hoeven op te schrijven. Het

	zal later letterlijk worden uitgeschreven. Vanuit de wet is voorgeschreven dat we u om toestemming moeten vragen als we gebruikmaken van een geluidsrecorder. Daarom vraag ik u zo meteen, als de band loopt, of u toestemming geeft dat dit gesprek wordt opgenomen op band. <u>Vindt u het goed dat dit gesprek wordt opgenomen op band?</u>
Vragen die je kunt stellen over de hoofdtopics.	
A. Fysieke omgeving (wonen, groen & veiligheid)	A1. Hoe lang woont u al in Lienden? <i>Doorvraag opties:</i> - Bent u geboren en getogen in Lienden? - Op welke manier voelt u zich welkom in Lienden? - Op welke plekken voelt u zich thuis? Waaruit haalt u dit thuisgevoel? A2. Hoe is om in Lienden te wonen? <i>Doorvraag opties:</i> - Wat vindt u van de buurt/straat waarin u woont? - Wat vindt u van het groen? - Wat zou u graag in uw directe woonomgeving willen verbeteren? A3. Voelt u zich veilig in Lienden? <i>Doorvraag opties:</i> - Zijn er ook plekken waar u zich minder veilig voelt? - Hoe kan de veiligheid verbeterd worden? <i>Samenvattend deel A: Begrijp ik het goed dat... / U zegt dus eigenlijk dat...</i>
B. Diensten en voorzieningen?	B1. Welke voorzieningen in het dorp zijn belangrijk voor u? Met voorzieningen bedoelen we niet alleen gebouwen, maar ook verenigingen, clubs en andere activiteiten. <i>Doorvraag opties:</i> - Hoe vaak maakt u er gebruik van? - Wat betekenen deze voorzieningen voor u? B2. Wat vindt u van het voorzieningenniveau? <i>Doorvraag opties:</i> - Over welke voorzieningen bent u tevreden in Lienden? Over welke

	niet? - Wat mist u aan activiteiten / voorzieningen? B3. Waar bent u zelf actief? We bedoelen we niet alleen gebouwen, maar ook verenigingen, clubs en andere activiteiten. <i>Doorvraag opties:</i> - Kunt u voorbeelden noemen? - Wat doet u graag in uw vrije tijd (hobby's en liefhebberijen)? Samenvattend deel B: Begrijp ik het goed dat... / U zegt dus eigenlijk dat...
C. Sociale cohesie en iets voor de gemeenschap doen	C1. Met wie heeft u contact in Lienden? <i>Doorvraag opties:</i> - Hoe is uw contact met andere generaties? - Hoe is uw contact met mensen van een andere cultuur? - Op welke manier ervaart u samenhang in Lienden? - Hoe zou u Lienden aan een vreemde omschrijven? C2. Hoe maakt u contact met mensen in uw buurt? <i>Doorvraag opties:</i> - Hoe vindt u het contact dat u heeft met mensen in uw buurt? - Wat verwacht u van de mensen in uw buurt? - Wat bieden de contacten met buurtgenoten u, en wat biedt u hen? - Wie spreekt u aan als u iets nodig heeft? - Op welke momenten mist u (waardevolle) contacten in uw buurt? - Hoe maakt u nieuwe contacten? C3. Waarvoor is volgens u aandacht nodig in Lienden met betrekking op leefbaarheid? Welke kansen ziet u? - Wat is nodig m.b.t. jeugd/jongeren? - Wat is nodig m.b.t. anderen (gezinnen, ouderen, etc.)? - Wat is nodig m.b.t. verenigingen / vrijwilligerswerk? C4. Hoe draagt u bij aan de leefbaarheid van Lienden? <i>Doorvraag opties:</i> - In hoeverre voelt u zich verantwoordelijk voor het bijdragen aan de

	leefbaarheid van Lienden - Bent u meer van het meedenken of juist van het zelf initiatief nemen? Wanneer doet u iets voor een ander? - Op welke manier zouden uw hobby's/liefhebberijen kunnen bijdragen aan leefbaarheid (Bijvoorbeeld: als u van tuinieren houdt, ook met een groepje mensen een stukje openbaar groen/parkje onderhouden.) - Wat heeft u nodig om (meer) bij te dragen aan de gemeenschap? Samenvattend deel C: Begrijp ik het goed dat... / U zegt dus eigenlijk dat...
Afsluiting interview	Wilt u nog iets toevoegen aan dit gesprek? Zijn er nog dingen die niet aan bod zijn gekomen in het gesprek maar die u wel belangrijk vindt?
Uitleggen wat het vervolg zal zijn	Dit interview zal letterlijk worden uitgetypt. Daarna zal het uitgetypte interview gebruikt worden om de kernpunten van uw wensen en behoeften, én datgene wat u wilt bijdragen, te verwerken. Deze kernpunten worden vergeleken met de kernpunten die wij halen uit de andere interviews die wij houden. De onderzoeksresultaten zullen gepresenteerd worden tijdens een bijeenkomst, die plaats vindt in Lienden. Wij adviseren om datum 19.30 uur vrij te houden in uw agenda. Het doel van de bijeenkomst is om de onderzoeksresultaten te checken, en samen met u als bewoner in gesprek gaan over concrete vervolgstappen. Uw mening telt, het is belangrijk dat u hierbij aanwezig bent.
Bedanken voor het interview	Ik wil u graag bedanken voor uw tijd en deelname aan het interview. Ik hoop dat u het gevoel hebt dat u uw verhaal hebt kunnen vertellen en dat er naar is geluisterd. <i>(De interviewer stopt de geluidsopname.)</i>
Als er nog vragen zijn	Als u nog vragen hebt, kunt u mij bellen of mailen. <i>(De student contactgegevens achter.)</i> Geef aan dat je later 2 nog een keer belt/ mailt met de uitnodiging voor de bijeenkomst op

Bijlage 2 Codeerdefinities WAT, WIE, HOE

Tekst tot stand gekomen i.s.m. Erik Jansen en Maarten Kwakernaak van Lectoraat Lokale Dienstverlening vanuit Klantperspectief.

Het is van belang dat de interviewer open vragen stelt en aan de hand van de antwoorden van de respondent doorvraagt om hem of haar uit te nodigen meer te vertellen. Er is daarbij gebruik gemaakt van een interview guide (zie bijlage 1). In de interviews probeert de interviewer zo weinig mogelijk te sturen gedurende het gesprek, met als uitzondering de startvraag. Een dergelijke startvraag wordt ook wel SQUIN genoemd, een zogeheten Single Question Inducing Narratives (Wengraf, 2001). Deze startvraag wordt gebruikt om bij respondenten een vertellende modus op te roepen, die in contrast staat met een analytische of redenerende modus. De startvraag in dit onderzoek luidde: “Hoe is het om in Lienden te wonen?”. De interview guide bevatte naast de centrale startvraag tevens suggesties voor doorvragen geordend naar de hoofdthema's formele en informele zorg en informele ontmoeting in de buurt. De globale topics dienden als geheugensteun voor de interviewer, maar waren nadrukkelijk niet bedoeld als leidraad voor sturing in het gesprek, aangezien de regie over het inhoudelijke deel van het gesprek bij de respondent dient te liggen. In de voorbereiding van het gesprek gaven de respondenten expliciet toestemming tot het maken van een geluidsopname met behulp van een voicerecorder. De opnames met voicerecorder bevatten de uitgesproken goedkeuring van de respondenten.

In de narratieve analyse worden de onderzoekseenheden gevormd door de narratieven, te weten interviewfragmenten van een hanteerbare, maar voldoende elementaire omvang. Criterium voor de segmentering van de transcripties (het plaatsen van scheidingen tussen fragmenten) was dat de resulterende narratieven inhoudelijk coherente stukken vormden. Elk narratief wordt gecodeerd met het codeerinstrument, waarbij gebruik wordt gemaakt van een codeersysteem in het programma ATLAS.ti. De verzameling van alle narratieven uit de 35 interviews vormt de totale dataset. Het groepsinterview met 5 jongeren is apart geanalyseerd. De resultaten zijn naast de narratieve analyse gelegd. Er is gezocht naar betekenisvolle narratieve patronen in de dataset van narratieven, en niet in de verzameling integrale interviews. Het analyse-instrument is hieronder verder uitgewerkt.

Het analyse-instrument bevat drie categorieënsystemen, of clusters van categorieën. Het eerste categorieënsysteem betreft inhoudsdomeinen voor kwaliteit van leven, oftewel categorieën van het ‘WAT’: waar gaat de opmerking van de respondent over? Deze inhoudsdomeinen zijn met name gebaseerd op de levensdomeinen van Schalock en Begab (1990), de classificatie van het menselijk functioneren ICF (WHO, 2001). Deze categorieën van onderwerpen worden niet gebruikt als vragenlijst voor de respondent (tijdens de dataverzameling), maar als richtlijn voor het coderen (na de dataverzameling). De categorieën van het WAT staan opgesomd in Tabel 2.1.

Het tweede systeem gaat over de radius of schaal waar de geïnterviewde, van dichtbij tot veraf, over spreekt, ook wel aangeduid als het perspectief van de spreker, en de rollen van spreker of andere actanten in de narratieven. Dit zijn de categorieën van het WIE (zie Tabel 2.2).

Tenslotte bevat het derde systeem categorieën van de kwaliteit of de modus van het WAT, namelijk het HOE (zie Tabel 2.3): is de respondent er positief over of juist negatief, biedt de respondent iets aan anderen aan, of heeft de respondent zelf juist een behoefte, ziet de respondent het als een probleem en zo ja welke oplossing ziet de respondent daarvoor? Met deze indeling geven we aan of de onderwerpen die de respondent noemenswaardig vindt een keuzes, zorgen of discussiepunten weerspiegelen. Daarnaast wordt ook het gebruik van stijlfiguren geanalyseerd. Hoe probeert iemand zijn verhaal te verduidelijken? Dit laatste aspect biedt meerwaarde omdat juist in de wijze waarop iemand zijn taal kiest informatie besloten kan zitten die niet in de woorden zelf tot uitdrukking komt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het gebruik van clichématige uitdrukkingen om commentaar te geven op pijnlijke zaken of taboes (bijvoorbeeld: “ja zo is dat nu eenmaal”, “je hebt het er maar mee te doen”, “maar ja dood gaan we allemaal”).

Categorieën van het WAT. De categorieën geven aan binnen welk domein van de kwaliteit van leven het onderwerp van het narratief valt. In feite geeft deze categorie weer *waarover* de respondent spreekt.

WAT	Categorielabel	Omschrijving
1	Fysieke omgeving	Fysieke omgeving betreft alle fysieke aspecten in de omgeving van een geïnterviewde, bijvoorbeeld voorzieningen of obstakels IN een woning, huisvesting of gebouw (fysieke toegankelijkheid, grote van een woning, aanwezigheid badkamer, drempels, etc.), staat van de woning, obstakels in een straat of bijvoorbeeld het groen of riolering in een wijk .
2	Toegankelijkheid	Toegankelijkheid van voorzieningen gaat over de vraag in hoeverre iedereen recht heeft op of van een product of vorm van dienstverlening gebruik kan maken. Bv. over de wijze waarop klanten worden ontvangen door baliepersoneel, of ze worden bijgestaan bij het invullen van formulieren aan de hand van een duidelijke handleiding, enzovoort. Het gaat hier om <i>figuurlijke</i> bereikbaarheid.
3	Bereikbaarheid	Bereikbaarheid betreft de geografische ligging of afstand tot gebouwen, voorzieningen of activiteiten, evenals de vervoersmogelijkheden om hier te komen. Het gaat hier om <i>letterlijke</i> (fysieke) bereikbaarheid.

4	Sociaal netwerk	Sociaal netwerk betreft de contacten, of mensen iets voor elkaar over hebben en vertrouwen tussen mensen binnen één huis (familie en vrienden), in een straat (buren) of een wijk (alle mensen met wie men een sociale relatie kan hebben).
	Sociale Binding	Sociale binding gaat over het 'gevoel' van mensen 'er bij te horen' (sociale samenhang). Alles wat tussen mensen gebeurt en als betekenisvol wordt gezien kan hier onder vallen.
5	Welbevinden: somatisch	Onder somatisch welbevinden wordt verstaan de uitingen ten aanzien van de fysieke gezondheid en de lichamelijke situatie van de geïnterviewden.
6	Welbevinden: psychisch	Onder psychisch welbevinden wordt verstaan de uitingen ten aanzien van de psychische en emotionele (stemmings-)gesteldheid van de geïnterviewden.
7	Zelfredzaamheid	Zelfredzaamheid betreft de mate van (on-)afhankelijkheid van zorg, service, ondersteuning, begeleiding, of voorzieningen ten behoeve van beperkingen in het persoonlijke welbevinden. Bijvoorbeeld ondersteuning door mantelzorg, professionele zorg, een boodschappenservice, buurttaxi, strijkwasservice of een aanpassing van een woning of een rolstoel.
8	Financieel en materieel	Concrete of gevoelsmatige uitingen over de financiële en materiële situatie van de geïnterviewde of zijn/haar omgeving. Hieronder kunnen vallen inkomen, uitkeringen, subsidies, persoonsgebonden budget en materiële bezittingen.
9	Zingeving	Zingeving betekent het zoeken naar of toewijzen van zin, bedoeling of doel van of aan het leven, grote gebeurtenissen of activiteiten in het leven. Hieronder vallen ook uitspraken over levenshouding. Bijvoorbeeld praktiseren van een religie, lidmaatschap van een vrijwilligersorganisatie, coping van life events, levensmotto's.
10	Gemeenschapsactiviteiten	Gemeenschapsactiviteiten zijn alle (georganiseerde) activiteiten welke in een gemeenschap worden georganiseerd en waar mensen elkaar kunnen ontmoeten (Bingo, Kaarten, Fanfare, Volkstuin, activiteiten in een buurthuis, wandeltochten, etc.).
11	Culturele voorzieningen	Culturele activiteiten of deelname aan cultuur. (zoals bibliotheek, filmhuis, museum, galerie, et cetera)
12	Commerciële voorzieningen	Commerciële voorzieningen zijn dagelijkse voorzieningen in het maatschappelijk verkeer die commerciële diensten of producten aanbieden zoals winkels en banken.
13	Zorg- en dienstverlening	Zorg- en dienstverlening gaan over diensten of producten die ingrijpen in aspecten van gezondheid en ziekte. Hieronder wordt verstaan lichamelijke zowel als geestelijke gezondheidszorg alsook aanverwante paramedische of alternatieve diensten (zoals bijv. homeopathie)
14	Veiligheid	Veiligheid betekent zowel algemene gevoelens van veiligheid en/of angst als ook specifieke aspecten van veiligheid zoals verkeersveiligheid, criminaliteit, (in)stabile, (on)voorspelbare omgeving of (on)veilig fysieke inrichting van de woonomgeving.
15	Persoonlijke Ontwikkeling	Onderwijs, cursussen, vrijwilligerswerk, beroeps- en vrijetijdsactiviteiten, omgaan met technologie welke de geïnterviewde onderneemt of doet in het kader van de persoonlijke ontwikkeling .
16	Autonomie	Autonomie heeft betrekking op de ervaren mogelijkheden van mensen om eigen beslissingen in vrijheid te kunnen nemen (keuzevrijheid, zelfbeschikking).
17	Biografische informatie	De respondent gaat in op biografische en persoonlijke informatie zoals leeftijd, aantal kinderen, achtergrondinformatie over het verleden, hoe lang in X woonachtig.
18	Overig	Alles wat door de geïnterviewde gezegd wordt, wat niet geplaatst kan worden in de hierboven genoemde categorieën
19	Culturele verschillen	De respondent spreekt over culturele verschillen tussen hem en een andere groep binnen Lienden. Onder culturele verschillen vallen o.a.: normen, waarden, gewoonten, inzichten. Met andere woorden: verschillen die voortkomen uit verschil in culturele achtergrond.
20	Beleid	Beleid/handelen van gemeente Oude IJsselstreek zoals dit wordt ervaren door de respondenten.
21	Participatie	Burgers/inwoners nemen zelf initiatief in hun eigen woonomgeving.
22	Beleid	Beleid/handelen van gemeente Buren zoals dit wordt ervaren door de respondenten

Categorieën van het WIE. Hierbij wordt onderscheiden vanuit welk perspectief het WAT moet worden geïnterpreteerd. De eerste drie rijen gaan over het ruimtelijk perspectief. 'Woning', 'straat' en 'wijk' en kunnen gezien worden als schaalniveaus, de nabijheid van waar de respondenten het over hebben. De laatste drie rijen gaan over de verteller en het vertelniveau. Door de inbedding van taaluitingen in narratieve teksten ontstaan verschillende vertelniveaus. De verteller haalt immers anderen aan, die op hun beurt weer een ander kunnen citeren. Daarnaast is de identiteit van degene die spreekt van belang. Er zijn vertellers die niet alleen als verteller optreden, maar tevens zelf deel uitmaken van het verhaal; dat is zeker bij narratieve interviews het geval. Dit onderscheid wordt aangegeven met de categorieën 'eigen', 'naasten' en 'veraf'.

De auteur van de tekst is altijd de respondent zelf, deze vertelt immers. De respondent kan echter fungeren als verteller van zijn eigen of andermans verhaal. Ten aanzien van de categorieën 1, 2 en 3: het gaat hier om het *schaalniveau* van het dorp waarover gesproken wordt. Ten aanzien van de categorieën 4, 5 en 6: het gaat hier om de *relationele aspecten*, presenteert de verteller zichzelf als de centrale figuur (primaire verteller), of een naaste of een derde (secundaire verteller). Ten aanzien van de categorieën 7 t/m 11: het gaat hier om de verschillende groepen in het dorp waarover gesproken wordt. Ten aanzien van de categorieën 11 & 12: deze labels geven de *rolinvulling* van de verteller weer, welke kenmerken worden het centrale personage toegedicht.

WIE	Categorielabel	Omschrijving
1	Dorpscentrum	Dorpscentrum: voorzieningenhart van Lienden.
2	Straat	Straat, omvat verscheidene wooneenheden ook op te vatten als gang of galerij in een flat/complex
3	Wijk	Wijk, omvat verscheidene straten ook op te vatten als buurt of complex
4	Eigen	De geïnterviewde spreekt over/namens zichzelf
5	Naasten	De geïnterviewde spreekt over/namens directe familie en bureu, goede vrienden
6	Derden	De geïnterviewde spreekt over/namens een abstracte ander, zoals 'jongeren', 'ouderen' of 'allochtonen', niet-bewoners, of een concrete ander zoals een professional, een buurtbewoner, vrijwilliger
7	Ouderen	De geïnterviewde spreekt over/namens ouderen.
8	Jongeren	De geïnterviewde spreekt over/namens jongeren in de leeftijd van 15-25 jaar.
9	Autochtone Liendenaren	De geïnterviewde spreekt over/namens mensen die geboren en getogen zijn in Lienden.
10	Import	De geïnterviewde spreekt over/namens mensen die op volwassen leeftijd naar Lienden zijn verhuist.
11	Moelanders	De geïnterviewde spreekt over/namens gastarbeiders/seizoensarbeiders uit Oost Europa
12	Actief	De persoon van waaruit gesproken wordt neemt initiatief, komt in beweging of handelt
13	Passief	De persoon van waaruit gesproken wordt laat het initiatief bij anderen, staat stil of staat buiten de handeling

Categorieën van het HOE. Voor de analyse van het HOE is van belang op welke wijze iemand een uitspraak doet. Het gaat hierbij om wat ook wel genoemd wordt de *focalisatie* van het narratief, of: hoe wordt de inhoud in beeld gebracht door de verteller? Dit kan zowel gaan over de mening van de respondent over het WAT, maar ook over de wijze waarop de taal vorm gegeven wordt in termen van stijlfiguren en idioom. Bij de eerste twee categorieën gaat het om positieve danwel negatieve geladenheid of emoties, opgevat als positieve danwel negatieve kwalificaties van het 'wat'. Bij de categorieën vraag vs aanbod, probleem vs oplossing, betrokken vs neutraal en conflict vs harmonie is bepalend hoe iemand het 'wat' ziet. Dit zijn zogeheten dichotome paren, maar dit sluit evenwel niet uit dat beide termen van een paar tegelijk van toepassing zijn op een narratief. De laatste vijf categorieën gaan in op de diverse stijlfiguren die mensen hanteren om hun verhaal kracht bij te zetten, en geven inzicht in het gebruik van de taal (dit is voornamelijk van belang omdat hier letterlijk iets anders wordt gezegd dan eigenlijk wordt bedoeld, zoals bij spot, bijv. "nou dat is lekker!").

HOE	Categorielabel	Omschrijving
1	Positief	de geïnterviewde geeft een positieve kwalificatie over het 'wat', of is tevreden over de kwaliteit van het 'wat', vindt het 'wat' waardevol, is trots op het 'wat', heeft sympathie voor het 'wat'
2	Negatief	de geïnterviewde geeft een negatieve kwalificatie over het 'wat', of is niet tevreden over de kwaliteit van het 'wat', hecht geen waarde aan het 'wat', schaamt zich voor het 'wat', heeft een afkeer voor het 'wat'
3	Aanbod	de geïnterviewde biedt zelf het 'wat' aan, heeft iets bij te dragen
4	Vraag	de geïnterviewde heeft behoefte aan het 'wat' vraagt ernaar of ervaart het 'wat' als een gemis of heeft vragen over een bepaald thema.
5	Probleem	de geïnterviewde beschouwt het 'wat' als een probleem, of problematiseert een situatie
6	Oplossing	de geïnterviewde ziet het 'wat' als een oplossing, of oppert een oplossingsrichting
7	Betrokken	de geïnterviewde geeft blijk van persoonlijke of emotionele binding met het 'wat' (zowel positief als negatief)
8	Neutraal	de geïnterviewde geeft geen blijk van betrokkenheid danwel emotionele binding met het 'wat', spreekt op zakelijke wijze over het 'wat'
9	Conflict	de geïnterviewde spreekt over sterk tegengestelde standpunten of frictie tussen betrokken personen of gebeurtenissen

10	Onduidelijkheid	De geïnterviewde geeft aan de situatie niet te begrijpen of te kunnen beoordelen.
11	Verantwoordelijk	De spreker voelt zich verantwoordelijk over het besproken thema
12	Niet verantwoordelijk	Spreker vindt zichzelf niet verantwoordelijk over het besproken thema.

Vorbereiding van de analyse

De transcriptie staat toe dat de letterlijke uitspraken van respondenten te allen tijde in de analyse zichtbaar blijven. In de initiële fase is dan ook geen datareductie uitgevoerd. Ook zijn codes voor respondenten en regelnummers toegevoegd zodat de gesprekscontext van individuele narratieven steeds terug te halen is. Uitgangspunt is dat pas achteraf blijkt welke betekenis bepaalde opmerkingen van de respondent hebben, waar deze op het eerste gezicht wellicht niet relevant leken. Tenslotte stelt deze wijze van registratie de onderzoekers in staat de kwaliteit van de gehouden interviews te beoordelen. De narratieven zijn door de onderzoeksgroep gecodeerd in het codeerformat van het vraaganalyse-instrument (zie Figuur 2.1 voor een impressie en Tabellen 1.1, 1.2 en 1.3 voor de codeercategorieën). In de analyse werden drie fasen onderscheiden (Wester en Peters, 2004): a) exploreren van de onderzoeksvragen; b) specificeren en reduceren van de gegevens: identificeren van thema's; c) integreren: verbanden tussen de thema's uitwerken in patronen. Deze fasering resulteert in een iteratief interpretatieproces: telkens staat dezelfde inhoud centraal maar op verschillende niveaus van abstractie. De analyseprocedure vormt daarmee de eigenlijke patroonherkenningactiviteit: door telkens sets van narratieven in overweging te nemen en te interpreteren zal de onderzoeker steeds meer grip krijgen op de meest betekenisvolle aspecten van de totale gegevensset. Deze aspecten leiden tot de geformuleerde vraagpatronen. Hierbij helpen vragen als: Welke zorgen, keuzes, onderwerpen, discussiepunten worden in deze narratieven genoemd? Wat valt er op? Zijn er thema's te zien? Ontstaan er nieuwe vragen? Wat zijn de belangrijkste thema's? En zijn er verbanden tussen de thema's? Deze interpretatiefase start met het zogeheten vragen stellen aan de data, waarbij de onderzoeksvragen als startpunt fungeren en beantwoord worden, waarna overstijgend wordt gezocht naar een adequate conceptualisering van de vraagpatronen.

Bijlage 3 Werkvorm dialogotafels

In deze bijlage zijn de werkvorm en handleiding opgenomen. Door de studenten SPH is in 2015 een werkvorm ontwikkeld waarmee je met een groep inwoners en andere betrokkenen in gesprek kan gaan over wat nodig is in een dorp. Deze werkvorm is aangepast voor Lienden. Doel van de dialoog is om tot concrete acties en actie-eigenaren te komen. We raden u aan om de vellen op A1 formaat af te drukken, zodat er volop ruimte is om te schrijven. Hieronder ziet u de werkvorm. Het thema kan in het groen omstippelde kader worden ingevuld.

WAT GA JE ZELF DOEN? Wat? _____ Waar? _____ Hoe? _____	 	WAT GA JE ZELF DOEN? Wat? _____ Waar? _____ Hoe? _____	
WAT GA JE ZELF DOEN? Wat? _____ Waar? _____ Hoe? _____			WAT GA JE ZELF DOEN? Wat? _____ Waar? _____ Hoe? _____
WAT GA JE ZELF DOEN? Wat? _____ Waar? _____ Hoe? _____			WAT GA JE ZELF DOEN? Wat? _____ Waar? _____ Hoe? _____
WAT GA JE ZELF DOEN? Wat? _____ Waar? _____ Hoe? _____	 		WAT GA JE ZELF DOEN? Wat? _____ Waar? _____ Hoe? _____
WAT GA JE ZELF DOEN? Wat? _____ Waar? _____ Hoe? _____			WAT GA JE ZELF DOEN? Wat? _____ Waar? _____ Hoe? _____

Handleiding

Doel: Inwoners in Lienden gaan met elkaar in dialoog over wat nodig is voor Lienden.

Materiaal (per tafel): 1x A1 formulier, 4 markers per tafel, 2x vel met groene stippen, 2x gekleurde memoblokjes, 2x pennen.

De stappen:

- 1) Uitleg van de werkwijze
- 2) Met elkaar in gesprek gaan
- 3) Antwoorden opschrijven/ invullen op kaart Lienden
- 4) Groene stippen plaatsen en contactkaartjes maken
- 5) Conclusie maken en afsluiten

Uitleg:

1. Met elkaar in gesprek

Je krijgt het vel (A1) op tafel. De bedoeling is dat men in groepjes gaat samenwerken om het thema verder uit te werken in de vorm van concreet initiatief. Men gaat aan de hand van korte gesprekken concretiseren over de wensen en behoeften in Lienden.

Er worden elkaar vragen gesteld zoals; Wat vind jij belangrijk dat moet gebeuren? Hoe moet dit aangepakt worden? Wat wil jij doen? Wat vind jij een goed idee? Wat is jouw rol daarin? Hoe wil jij/ jullie dit (samen) oppakken? Of hoe zouden we dit kunnen oppakken?

Het idee schrijf je vervolgens samen op, op een van de vakken op het vel. De nadruk ligt tijdens de dialoog op wat mensen zelf samen willen/kunnen doen. De antwoorden worden gezamenlijk ingevuld op de kaart van Lienden.

2. Urgentie

Wanneer iedereen klaar is, krijgt iedereen drie bescheiden:

- 2 Groene stippen
- Oranje memo
- Blauwe memo

Iedereen krijgt 10 minuten de tijd om rond te lopen en een groene stip te plaatsen bij projecten die je wilt ondersteunen of belangrijk vindt. Een oranje memo die staat voor een suggestie. Hiermee kunnen mensen extra aanvulling geven aan de eerder bedachte ideeën van een andere tafel.

Met een blauwe memo wordt aangegeven waar zij aan willen deelnemen. Op de blauwe memo worden naam en contactgegevens opgeschreven, zodat Liendens Belang of een ander initiatief hen kan benaderen.

Rol van de facilitator aan tafel:

Uitleg Spelregels:

- Het gesprek heeft betrekking op Lienden
- Iedereen denkt mee en staat open voor ideeën en inbreng van de ander
- Wees creatief in de mogelijkheden
- Zoek naar mogelijkheden voor een eigen bijdrage, in welke vorm dan ook
- Geef elkaar de ruimte om iets te zeggen

- Ga uit van de dialoog, niet de discussie
- Zie voor meer tips, gespreksvormen en achtergrondinformatie:
<http://blog.han.nl/werkplaatssociaaldomeinnijmegen/werkwijzen/actie-leren/>

Extra ondersteuningstips:

- Bevraag elkaar en zoek diepgang in het gesprek.
- Maak korte samenvatting wat er is gezegd en schrijf het op.
- Ieder biedt iets aan (bijvoorbeeld: wat jij kunt, goed in bent, kennis van hebt of faciliteitmogelijkheden hebt.)
- Zoek verbinding met een ander (wat kun je samen doen, samenwerking, contacten van elkaar).
- Houdt het idee klein. Zorg dat het haalbaar blijft voor jezelf en de ander.
- Kijk waar je continuïteit kunt vinden.
- Maak het verhaal concreet en kort.
- Activeer mensen om zelf aan de slag te gaan met de kaart en de gesprekken.

Bijlage 4 Concrete initiatieven 01-12-2016

Hieronder zijn de initiatieven van de bijeenkomst op 01-12-2016 opgeschreven. De werkvorm uit bijlage 5 is met de hand in gevuld; hieronder zijn de resultaten weergegeven in schema's. De contactpersonen zijn uit privacyoverwegingen niet opgenomen in de rapportage, maar wel bekend bij gemeente Buren en Regio Rivierenland.

Vraagpatroon 1: Jongeren in Lienden

1. Trapveldje of Cruijff court aanleggen

- Eventueel met subsidie middenstand.

Aantal groene stickers: 0

2. Soos/ontmoetingsplaats voor jongeren

- Mogelijk in het Gildehuis onder begeleiding van ouders of andere jongeren (oudere generatie)

- Aantal groene stickers: 7

3. Vervoer en veiligheid (sociaal) voor jongeren

- Betere verlichting in het buitengebied

- Aansluitingen openbaar vervoer

Aantal groene stickers: 5

Tafelheer: Mark Coenders, gemeente Buren. Tel. 140344

Betrokken burger: <naam bekend bij opdrachtgever>

Vraagpatroon 3: Welkom in Lienden

1. Welkomstpakket voor nieuwe Liendenaren

- Aanspreekpunt vanuit de middenstand.

- Face to face overhandigen van pakket door iemand het dorp. (adres bij gemeente bekend?)

- Dorpsgids → Joke van Oostveen (betrokken burger)

- Gids moet ook in andere talen beschikbaar zijn!

- Verenigingen moeten er ook in.

Aantal groene stickers: 14

Tafelheer: Jan Christiaans, gemeente Buren. Tel. 140344

Betrokken burger: <naam bekend bij opdrachtgever>

2. Wereldmarkt Koningsdag

- Statushouders koken hun nationale keuken

- Graag in samenwerking met de Oranjevereniging

Aantal groene stickers: 0

Tafelheer: Peter Salet

Betrokken burger: <naam bekend bij opdrachtgever>

3. Verrijk je wijk: sociale sofa

- Met elkaar een betonnen bank beplakken met mozaïek, met een patroon van bijvoorbeeld een plaatselijke kunstenaar of een idee uit de wijk. De bank is hufterproof, krijgt een plek in de wijk en wordt van de wijk. Zorg voor sociale cohesie en kennismaking met de buurt. www.socialsofa.nl

Aantal groene stickers: 0

Tafelheer: Peter Salet

Betrokken burger: <naam bekend bij opdrachtgever>

Vraagpatroon 4: Adopteer het groen

Tafelheer: Jasper van Leeuwen. Jaspervanleeuwen@welzijnrivierstroom.nl 0633348752

1. Laat een lokale ondernemer een rotonde adopteren

- Of laat MBO groen uit Kesteren dit op zich nemen
- In combinatie met groenproject overlast gevende jongeren.

Aantal groene stickers: 3

2. Zelf de schop nemen en planten en bijhouden

Aantal groene stickers: 1

Betrokken burger: Verschoorweg 20. 0344601732

3. Straatprijs voor groenste en leukste straat van Lienden

Aantal groene stickers: 1

4. Buurtverenigingen stimuleren om zelf groen te onderhouden

Aantal groene stickers: 1

5. Met een vaste groep een aantal perkjes onderhouden

Aantal groene stickers: 0

6. Kijk ook eens naar alle ideetjes uit de inventarisatie van 'levend landschap'

Aantal groene stickers: 2

7. Buitengebied naar binnen halen

- Bijvoorbeeld fruitbomen in dorp om plantsoenen mee op te leuken.

Aantal groene stickers: 0

8. Ideeën uitwerken in kleine groep en daarna pas voorleggen aan wijk/straat

Aantal groene stickers: 0

Vraagpatroon 5: Dorpsagenda

Tafeldame: Mechteld Radermacher, radermacherm@gmail.com

1. Opzetten dorpsagenda

- Alle activiteiten in Lienden van alle verenigingen
- Niet alleen via website maar ook via krant/blaadje etc.

Aantal groene stickers: 10

Professional (niet uit Lienden) wil op de hoogte blijven en meedenken: marry58@outlook.com

Vraagpatroon 6: Wonen

1. Betaalbare woningen voor starters

- Jonge mensen moeten de kans krijgen om in Lienden te blijven wonen of om terug te komen.
- Betaalbare woningen zijn hiervoor een belangrijke voorwaarde

Aantal groene stickers: 0

Betrokken burger: <naam bekend bij opdrachtgever>

2. Levensloopbestendige woningen voor ouderen

- Momenteel geen beleid voor huisvestingen ouderen.
- Meer mogelijkheden tot verbouwen toestaan

Aantal groene stickers: 0

3. Combineer samenwonen van jongeren (ook studenten) en ouderen

Aantal groene stickers: 1

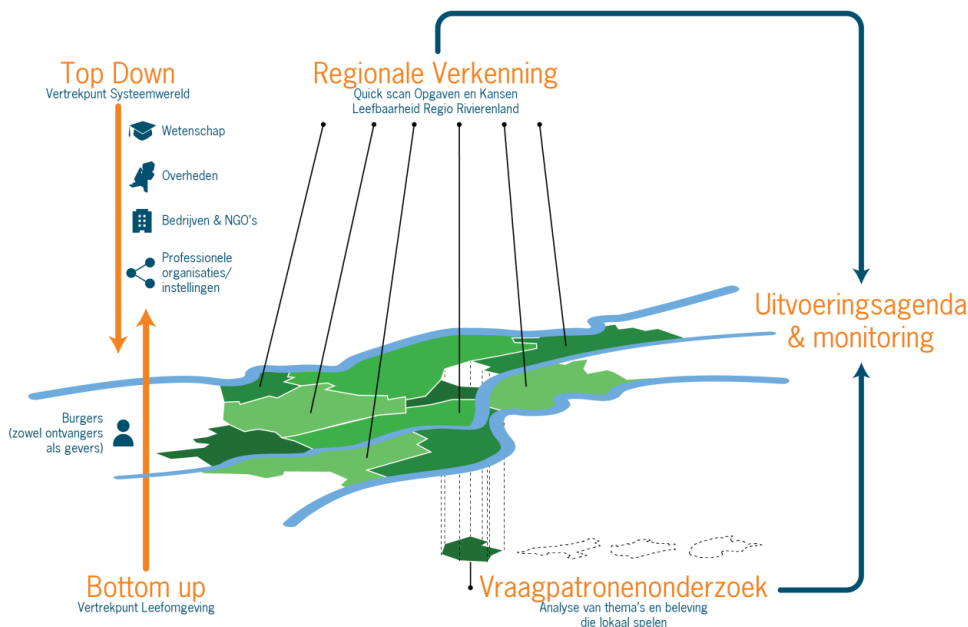
Bijlage 5 Leefbaarheid in Rivierenland: de verbinding tussen leef- en systeemwereld

Edo Gies, Wim Nieuwenhuizen & Gideon Visser, februari 2017

Leefbaarheid is een onderwerp dat zowel bij de inwoners van Rivierenland (leefwereld), als bij overheden en instanties (systeemwereld) onder de aandacht is. Maar hoe staat het nu eigenlijk met de leefbaarheid in Rivierenland, wat gaat goed en wat zijn de opgaven? Met die vragen gaf Regio Rivierenland opdracht voor een quickscan naar de leefbaarheid in Rivierenland.

Belangrijk daarbij is dat de nieuwe dynamiek van de participatiesamenleving steeds vaker een tegenstelling aan het licht brengt tussen de logica van de leefwereld van burgers (kleinschalig, persoonlijk, horizontaal, informeel en oplos-singsgericht) en de logica van de systeemwereld (hiërarchisch, formeel, probleemgericht, risicomijdend en controleerbaar) die kenmerkend is voor overheden en (grote) organisaties.

Zo ontstond een samenwerking tussen Wageningen Environmental Research (voorheen Alterra), die een regionale verkenning uitvoerde naar de systeemwereld rond het thema leefbaarheid en de Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN), die hun vraagpatronenonderzoek instaken op het niveau van de leefwereld van de inwoners van Lienden.

Nu deze twee onderzoeken afgerond zijn is de vraag waar de overlap en de verschillen zitten tussen de benadering van leef- en systeemwereld in Rivierenland. Dat is dan ook het onderwerp van deze korte notitie. Voor de inhoud van beide studies verwijzen we naar de afzonderlijke rapportages. Waar liggen de verbindingen? Waar hebben inwoners een andere focus, dan de overheid? Waar liggen kansen om de leefbaarheid gezamenlijk te verbeteren?

Trends gezien vanuit de leef- en systeemwereld

Om de koppeling te maken tussen beide analyse vertrekken we vanuit de analyse van de systeemwereld, waaruit een vijftal trends is gekomen. Voor elke trend gaan wij na wat de verbindingen zijn tussen de leef- en systeemwereld. De vijf trends zijn:

1. De dynamiek in de arbeidsmarkt neemt toe
2. Burgerparticipatie evalueert naar co-productie met de overheid, maar niet overal
3. Sociale cohesie ontstijgt de het niveau van de straat of het dorp
4. Een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving wordt steeds bepalender voor wonen en werken
5. Technologische innovatie kan een substantiële bijdrage leveren aan de leefbaarheid in Rivierenland

1. De dynamiek in de arbeidsmarkt neemt toe.

Inwoners bekijken deze trends vanuit hun eigen persoonlijke en lokale situatie. Een toegenomen dynamiek op de arbeidsmarkt betekent lokaal meer seizoenswerkers uit Polen. Het betekent ook dat er voor een aantal kwetsbare mensen misschien in de toekomst geen werk meer is of dat een aantal hoogopgeleide mensen elders gaat wonen vanwege werk of studie. Verhuizen of veranderen van baan/ je baan kwijtraken zijn zogenaamde "life events" die een grote impact hebben op de leefwereld van inwoners. Zo'n trend kan om die reden ook beangstigend zijn, bijvoorbeeld wanneer het je eigen baan betreft.

2. Burgerparticipatie evalueert naar co-productie met de overheid, maar niet overal

Burgerparticipatie of samen iets voor het dorp doen, betekent samen uitvinden hoe je dit doet. Sommige mensen zijn erg praktisch, anderen hebben ervaring met het organiseren van activiteiten. Het is de kunst om die verschillende kwaliteiten bij elkaar te brengen en in te zetten voor het dorp. Voor inwoners spelen ook andere motieven een rol: vind ik het leuk, kan ik er persoonlijk gewin uithalen, heb ik daadwerkelijk iets te zeggen over de activiteiten of is het een leuke club mensen. Op deze manier krijgt een concept uit de systeemwereld (burgerparticipatie) vorm in de leefwereld.

De logica van de leefwereld met persoonlijke voorkeuren, relaties en activiteiten op vrijwillige basis, kan leiden tot gebeurtenissen die niet passen in de logica van de systeemwereld. Zo kwam een initiatief in Lienden, dat tot stand kwam met ondersteuning vanuit de gemeente, in moeilijkheden waarna de meeste activiteiten zijn gestaakt, zowel door de inwoners als door de gemeente. Dit roept de vraag hoe overheden hiermee om kunnen gaan. Door het initiatief los te laten zal het verdwijnen.

Verschillen in de leefwereld kunnen ertoe leiden dat inwonersparticipatie niet overal van de grond komt. In dat geval kan het zijn dat een gemeente bepaalde zaken op moet pakken, omdat problemen anders niet worden aangepakt.

3. Sociale cohesie ontstaat op het niveau van de straat of het dorp

Uit de systeemanalyse blijkt dat het sociale netwerk van inwoners steeds vaker de eigen woonplaats overstijgt, bijvoorbeeld doordat voorzieningen voor opleiding, werk en vrije tijd buiten de eigen woonplaats gesitueerd zijn. Uit het onderzoek in Lienden blijkt dat het sociale netwerk van inwoners onderling sterk verschilt. Sommige inwoners zijn erg op Lienden gericht, anderen hebben een sociaal netwerk dat de hele regio (en daarbuiten) omspannt. Dit bepaalt mede de mate waarin inwoners zich verbonden voelen met het dorp, vereniging of initiatief. Vanuit de systeemwereld kun je dus kijken naar de sociale cohesie van een dorp of wijk, maar dit zegt niet zoveel over de relaties die individuele inwoners hebben binnen of buiten hun eigen dorp of wijk. Voor een initiatief is het misschien wel belangrijker om betrokken deelnemers te hebben, dan dat ze allemaal uit Lienden komen. De logica van de leefwereld verschilt hier van de systeemwereld. In Lienden gaf een aantal geïnterviewden aan als vrijwilliger bij een vereniging buiten het dorp actief te zijn.

4. Een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving steeds bepalender voor wonen en werken

Voor de vestigingskeuze van bedrijven wordt de kwaliteit van leefomgeving een steeds belangrijke factor. Denk aan een groen en cultuurhistorisch landschap met een goed woonklimaat. Een groene en aantrekkelijke leefomgeving dragen bij aan gezonde werknemers en inwoners.

Dit punt uit de systeemanalyse wordt ondersteund door het onderzoek in Lienden. Inwoners vinden de kwaliteit van hun eigen leefomgeving belangrijk. In het groen zijn ook een aantal inwonersinitiatieven actief of in oprichting. Inwoners vinden groenonderhoud belangrijk en zien mogelijkheden tot verbetering. In Lienden wordt wel duidelijk dat niet iedereen dezelfde visie deelt over wat nu precies die kwaliteit van de leefomgeving is. In het buitengebied van Lienden verschillen agrarische ondernemers met buitenlui van mening over deze kwaliteit. Denk hierbij aan stankoverlast, modder op de weg of nieuwe industrieel ogende gebouwen met een agrarische functie. Voor de één is zijn het aspecten van agrarisch ondernemerschap, voor de ander verstoringen van een groen landschap.

5. Technologische innovatie kan een substantiële bijdrage leveren aan de leefbaarheid in Rivierenland

Een veel genoemde technologische innovatie in de systeemanalyse is het belang van de aanleg van breedbandverbindingen in heel Rivierenland. Deze verbindingen maken de weg vrij voor het aanbieden van nieuwe diensten, die de inwoners direct raken. Denk hierbij aan thuiswerken, inkopen doen via internet of de inzet van technologie in de thuiszorg. Dit is een aspect dat niet is opgekomen in de analyse in Lienden, maar wat wel een grote positieve bijdrage aan de leefbaarheid kan leveren.

Conclusies

Overlap en verschil

Als de uitkomsten van beide onderzoeken over elkaar heen gelegd worden blijkt dat leef- en systeemwereld, beide actief bezig zijn met leefbaarheid. Hoe ze dat doen verschilt niet alleen sterk tussen systeem- en leefwereld, maar ook binnen deze werelden. Zo vinden inwoners in Lienden leefbaarheid wel belangrijk, maar het aantal inwoners dat bereid is hier actief aan bij te dragen lijkt is momenteel niet zo groot. Ook zie je dat een aantal thema's van de systeemwereld de inwoners wel indirect raken, maar dat ze aangestuurd worden vanuit die systeemwereld. Denk aan werkgelegenheid, van groot belang voor inwoners, maar geregisseerd door een samenspel van overheden en bedrijven. Zo verschillen niet alleen de invalshoek van leef- en systeemwereld, maar ook de thema's. Toch kunnen ze niet zonder elkaar, omdat ze onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en elkaar nodig hebben om de leefbaarheid te vergroten.

Oude patronen

Zowel inwoners als overheden denken soms in oude patronen. Tijdens het onderzoek in Lienden bleek dat inwoners verwachtingen hebben bij de gemeente, die een gemeente niet meer waar kan maken. Inwoners verwachten bijvoorbeeld dat de gemeente het initiatief neemt op het gebied van welzijnsactiviteiten, terwijl de gemeente als beleid heeft dat inwoners dit oppakken. Daarnaast is de gemeente traditioneel gewend om op een aantal thema's een grote inbreng te hebben. Wanneer inwoners zelf met ideeën komen met betrekking tot bijvoorbeeld ruimtelijk ordening, wordt dit niet als vanzelfsprekend ervaren op het gemeentehuis. De inwoner gedraagt zich anders dan verwacht. Wanneer deze rollen veranderen, wordt het spel tussen inwoner en overheid opnieuw gespeeld. Het gezamenlijk vaststellen van het speelveld en de spelregels kost tijd en energie maar is belangrijk om de samenwerking opnieuw vorm te geven.

Niet loslaten maar vasthouden

Vaak wordt in het licht van het geven van ruimte aan de leefwereld gezegd dat overheden moeten 'loslaten'. Verschillende deskundigen waarschuwen echter dat loslaten door de systeemwereld kan leiden tot een ernstige onderschatting van de (potentiële) rol die de systeemwereld kan en moet spelen bij het stimuleren en ondersteunen van initiatieven uit de leefwereld. Beide werelden hebben elkaar nodig. Zelfs bottom-up-initiatieven die spontaan lijken, zijn meestal een product van interactie tussen de initiatiefnemers en een overheid. Daarnaast blijkt dat "Hoe meer de gemeente openstaat voor bottom-up-initiatief en hoe directer de gemeente een initiatief kan ondersteunen, hoe meer bottom-up-initiatieven in de gemeente ontstaan. In die zin staan de concepten systeem- en leefwereld dan ook los van normatieve waarden. Er is geen sprake van goed of slecht, aangezien ze niet zonder elkaar kunnen bestaan. Het is de kunst om ze op een goede manier te verbinden en er gezamenlijk een succes van te maken. Je houdt elkaar vast als het tegengit en schuift problemen niet af op een ander.

Dit betekent dat er grenswerkers nodig zijn die de verbinding leggen tussen gemeente en de burger, ook in Lienden. Dit betekent dat je als burger, ook als je het niet met de gemeente eens bent, wel in contact zult moeten blijven. De gemeente is namelijk een van de belangrijke spelers in het dorp. Dit betekent ook dat als een burgerinitiatief in de problemen komt, je als gemeente moet overwegen om dit initiatief te helpen om er weer bovenop te komen. Als een waardevol initiatief omvalt, valt er een voorziening weg en de gemeente heeft een verantwoordelijk hierin.

Kansen en opgaven

Het opnieuw vormgeven van de relatie tussen de systeemwereld en de leefwereld staat de komende tijd op de agenda. Burgerinitiatieven spelen een steeds belangrijkere rol en hebben tegelijkertijd behoefte aan ondersteuning door de systeemwereld. Dat klinkt als een paradox: niet loslaten maar vasthouden.

Bronvermelding

Gies, T.J.A. & Nieuwenhuizen, W. (2016). Rivierenland leeft! Verbinden door samenwerking Quickscan naar de trends, kansen en opgaven met betrekking tot de leefbaarheid in Regio Rivierenland. Wageningen: Wageningen University & Research.

Visser, G. (2016). Leefbaarheid in Lienden. Een narratief onderzoek naar de behoeften en bijdragen van inwoners uit Lienden ten aanzien van leefbaarheid. Nijmegen: Centre of expertise Krachtige Kernen/HAN VDO.